

UNIVERZITA PALCKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Postavení severního Kjúšú v rámci japonského státu do konce období
Kamakura**

The position of northern Kyushu within the Japanese state
until the end of the Kamakura period

Olomouc 2018

Bc. Jakub Martinec

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis:

Anotace

Jméno autora:	Bc. Jakub Martinec
Katedra, fakulta:	Katedra asijských studií, Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Název:	Postavení severního Kjúšú v rámci japonského státu do konce období Kamakura
Vedoucí práce:	Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.
Počet stran:	68
Počet znaků:	99 155
Počet titulů použité literatury:	31
Počet příloh:	15
Klíčová slova:	Dzaiifu, Japonsko, Kinai, Korejský poloostrov, <i>Nihonšoki</i> , severní Kjúšú, <i>wakó</i>

Cílem této diplomové práce je popsat a zhodnotit vývoj postavení oblasti severního Kjúšú v rámci japonského státu v období od počátku formování japonské společnosti až po konec období Kamakura (1185–1333). Severní Kjúšú hrálo v dějinách Japonska, díky své výhodné geologické poloze, zásadní roli při navazování a zprostředkování diplomatických, kulturních a obchodních kontaktů s vyspělými civilizacemi Číny a Korejského poloostrova, které v mnoha ohledech ovlivnily způsob, jakým se japonská společnost rozvíjela. Pozorované změny ve vývoji politického postavení severního Kjúšú jsou v práci uvedeny v širším časoprostorovém kontextu, což čtenáři ulehčí orientaci v dané problematice.

Velmi rád bych na tomto místě poděkoval vedoucí mé magisterské diplomové práce Mgr. Sylvě Martináskové, Ph.D., za její ochotu, podporu, cenné rady a neochvějnou trpělivost.

Obsah

Ediční poznámka	6
Úvod	8
1. Severní Kjúšú v japonské mytologii a prehistorickém období	11
1.1. Obraz severního Kjúšú v nejstarších japonských kronikách	11
2. Severní Kjúšú v prehistorickém období.....	16
2.1. Období <i>Džómon</i>	17
2.2. Období <i>Jajoi</i>	19
3. Vznik státu Jamato a centralizace státní moci.....	24
3.1. Kontakty s Koreou a role severního Kjúšú v japonské říši do 7. stol.....	24
3.2. Povstání Iwai	27
3.3. Koncept <i>uči</i> a <i>soto</i> v rané japonské společnosti	30
4. Severní Kjúšú jako vstupní brána do Japonska.....	34
4.1. Dazaifu.....	34
4.2. Diplomatické a kulturní vztahy s Čínou a Koreou	37
4.3. Mezinárodní obchod a Hakata.....	40
4.4. Pirátství	43
5. První mongolská invaze na Kjúšú.....	47
Závěr.....	50
Summary.....	52
Seznam použité literatury	53
Seznam příloh	56
Přílohy	57

Ediční poznámka

Pro přepis anglických, čínských, japonských a korejských jmen, kulturních a geografických pojmů je v této práci použito české transkripce. Výjimku tvoří bibliografické údaje anglicky psaných zdrojů, kde je ponechána původní podoba zápisu.

Pořadí vlastních jmen je v této práci přizpůsobeno standardnímu českému zápisu, to znamená, že na prvním místě je uvedeno vlastní jméno a jako druhé v pořadí pak příjmení. V případě prvního výskytu čínských, japonských a korejských jmen je v závorce uveden japonský ekvivalent ve znacích, přičemž pořadí znaků je ponecháno v původní podobě japonského zápisu. Dále jsou u prvního výskytu jmen osobností v závorce uvedena jejich životní data. Výjimku tvoří způsob zápisu jmen japonských císařů, kdy je v textu použito tvarů jmen běžně užívaných v euroamerické kulturní zóně, avšak znakový zápis odpovídá japonskému úzu pojmenovávání císařů.

U klíčových výrazů, které jsou v textu uvedeny v češtině, je v závorce uveden japonský ekvivalent a přepis znaků. Přepis znaků do latinky je uváděn pouze v případě, kdy se japonská podoba výrazu zásadně liší od českého ekvivalentu, což by mohlo způsobit potíže při jeho následné identifikaci.

Pro potřeby této práce pracuje autor v textu se zjednodušenými pojmy Čína a Korea, jakožto označeními pro veškeré státní útvary, jež se v popisovaném časovém období na území dnešní Čínské lidové republiky, Korejské republiky a Korejské lidové demokratické republiky nacházely, přestože si je autor vědom komplexnosti politických a územních změn, k nimž v uvedených oblastech docházelo a které vedly k změnám názvů daných státních útvarů.

České ekvivalenty jmen japonských božstev a jména legendárních císařů, které jsou v této práci citovány z českého překladu kroniky *Kodžiki* od profesora Karla Fialy, jsou pro potřeby diplomové práce převzaty beze změny, a tudíž nejsou vlastními překlady autora.

Veškeré další překlady z cizojazyčných textů, není-li uvedeno jinak, jsou vlastními překlady autora práce. Taktéž veškeré mapové a fotografické přílohy, není-li uvedeno jinak, pochází ze soukromé sbírky autora.

Citace a zápis bibliografických údajů jsou v práci uvedeny v souladu s citační normou ČSN ISO 690: 2011.

Úvod

Když bylo v říjnu roku 2005 na severu Kjúšú ve městě Dazaifu otevřeno Národní muzeum Kjúšú, jednalo se bezesporu o významný počin. Důvodů, proč byla této události připisována taková pozornost, bylo hned několik. Mimo jiné šlo po více než sto letech o první nově otevřené národní muzeum v Japonsku¹, které se navíc vůbec poprvé nenacházelo na největším z japonských ostrovů, Honšú. Z historického a kulturního hlediska je pro nás však mnohem důležitější skutečnost, že hlavním cílem založení Národního muzea Kjúšú byla a je prezentace rozsáhlé kulturní výměny mezi Kjúšú (potažmo celým Japonskem) a civilizacemi pevninské Asie², ke které dlouhodobě docházelo již od počátku formování japonské společnosti.

Samotné Dazaifu nebylo jako místo existence národního muzea vybráno náhodou. Ostrov Kjúšú, a především pak jeho severní část, představoval v dějinách japonského souostroví pomyslnou „vstupní bránu“, skrze kterou do Japonska proudily z pevniny nové plodiny, hospodářské nástroje a postupy či myšlenkové proudy, jež se postupně rozšířily i do vzdálenějších částí Japonska a napomohly tak k rozvoji a obohacení tamní společnosti.

Cílem této diplomové práce je zmapovat dlouhodobý vývoj mocenského, ekonomického a kulturního postavení severního Kjúšú, které v rámci japonského státu těžilo ze své geografické polohy a v roli prostředníka pomáhalo s implementací kulturně-ekonomických vlivů, jež se do Japonska postupně dostávaly přes Cušimský průliv převážně z Koreje a Číny. Situace zkoumané oblasti severního Kjúšú, jež je pro potřeby práce vymezena historickými hranicemi bývalých provincií Bungo (豊後国, *Bungo no kuni*), Buzen (豊前国, *Buzen no kuni*), Čikugo (筑後国, *Čikugo no kuni*), Čikuzen (筑前国, *Čikuzen no kuni*) a Hizen (肥前国, *Hizen no kuni*), je porovnávána v závislosti na zkoumaném období s ostatními částmi japonského státu, především pak s oblastí středního Honšú, kde se nacházelo centrum správní moci japonské říše. Zkoumané období je v této práci na imaginární časové ose vyznačeno příchodem lidí

¹ Další národní muzea se nachází v Tokiu (1872), Kjótu (1897) a Naře (1889).

² Od 16. století je pak Japonsko v přímém kontaktu i s evropskými zeměmi.

druhu *Homo sapiens sapiens*³ na japonské ostrovy na jedné straně a počátkem vlády šógunátu Kamakura⁴ (鎌倉幕府, *Kamakura bakufu*) na straně druhé.

V úvodní kapitole se zaměříme na roli, kterou severní Kjúšú sehrálo ve starojaponských mytologických představách o vzniku Japonska a příbězích o původu japonské císařské dynastie, jejíž původ je dle japonské mytologie odvozován od bohyně slunce Amaterasu (天照大神, *Amaterasu ómikami*).

Druhá kapitola bude popisovat vývoj severního Kjúšú v obdobích *Džómon*⁵ (縄文時代, *Džómon džidai*) a *Jajoi*⁶ (弥生時代, *Jajoi džidai*). Pozornost bude věnována proměně japonské společnosti lovců a sběračů v zemědělskou společnost, k níž došlo v důsledku migrace do Japonska z oblastí Číny a Korejského poloostrova.

Třetí kapitola bude věnována pozici severního Kjúšú v období centralizace státní moci. Důraz bude kladen na průběh postupného začleňování Kjúšú do správního celku rozšiřujícího se státu Jamato (大和), které bylo dokončeno v období *Asuka*⁷ (飛鳥時代, *Asuka džidai*), kdy se Japonsko dostalo pod vliv Koreje a Číny.⁸ Zvláštní pozornost v tomto kontextu hodláme věnovat důsledkům povstání Iwai (磐井の乱, *Iwai no ran*), které mělo zásadní dopad na další vývoj konsolidace císařské moci v Japonsku. V rámci této kapitoly také zmíníme vývoj chápání konceptu *uči* (内) a *soto* (外) v rané japonské společnosti.

V rámci následující kapitoly, jež popisuje události období *Nara*⁹ (奈良時代, *Nara džidai*) a *Heian*¹⁰ (平安時代, *Heian džidai*), se pokusíme ilustrovat rostoucí důležitost správního centra v Dazaifu (太宰府), odkud centrální vláda prostřednictvím guvernéra spravovala celé Kjúšú, které bylo v popisovaném období jakousi „vstupní branou“ pro veškerý kulturní a technologický pokrok proudící do Japonska z pevniny. Podstatnou část kapitoly hodláme věnovat popisu vzájemných čínsko-japonských a japonsko-korejských vztahů a zamyslíme se nad otázkou, do jaké míry reflektovala japonská kultura vlivy, které se k ní dostaly z pevniny. Za zajímavou považujeme

³ Období 35 000–30 000 př. n. l.

⁴ Období 1192–1333.

⁵ Období je datováno přibližně mezi lety 10 000 př. n. l. až 300 př. n. l.

⁶ Období je datováno přibližně mezi lety 300 př. n. l. až 300 n. l.

⁷ Období je datováno mezi lety 538–710.

⁸ KODET, Roman. *Války samurajů: konflikty starého Japonska 1156–1877*. Praha: Epoque, 2015. s. 24.

⁹ Období je datováno mezi lety 710–784.

¹⁰ Období je datováno mezi lety 794–1185.

i problematiku rozvoje obchodních center v oblasti severního Kjúšú a s tím spojenou problematiku pirátství a působení pirátů *wakó* (倭寇), jejichž aktivita v tomto období sílila a pole působnosti se rozšířilo z oblasti Vnitřního moře až k pobřeží Korejského poloostrova a Žlutého moře. Okrajově se zmíníme i o válkách mezi rody Minamoto (源氏, *Genži*) a Taira (平氏, *Hei ši*), které pustošily japonské ostrovy, avšak severnímu Kjúšú se prakticky vyhnuly.

Závěrečná kapitola této diplomové práce bude zaměřena na události, které podstatně ovlivnily vývoj severního Kjúšú v obdobích *Kamakura*¹¹ (鎌倉時代, *Kamakura džidai*). Jedná se o invazi Mongolů z roku 1274 (元寇, *Genkó*) a dopady, které tento neúspěšný pokus o začlenění Japonska do mongolské říše měl na vývoj na japonské politické scéně.

Cílem této práce je tedy předložit tematicky ucelenou zprávu o situaci severního Kjúšú od počátku formování japonské společnosti po začátek vlády šógunátu Kamakura. Na základě dostupných informací a na základě vzájemného porovnání dané dobové situace na severním Kjúšú a situace v oblasti císařského dvora, který byl centrem správní moci v Japonsku, chceme zjistit, jak se měnilo a vyvíjelo ekonomické, kulturní a mocenské postavení severního Kjúšú v rámci japonského souostroví. Kromě toho si autor klade za cíl hlouběji prozkoumat zahraniční vlivy, které přispěly k formování japonského státu v jeho raném období, a pomocí širší kontextualizace tématu zhodnotit jejich dopad na další vývoj japonského společenství.

¹¹ Období je datováno mezi lety 1185–1333.

1. Severní Kjúšú v japonské mytologii

Až do konce druhé světové války vycházela nezpochybnitelná moc vládnoucí japonské císařské dynastie z mytologické představy o příbuzenském vztahu mezi členy císařské rodiny a bohyní slunce Amaterasu.¹² Tvrzení o „božském nároku na trůn“ se opírá o písemné záznamy v nejstarších dochovaných japonských kronikách, japonsky psané *Kodžiki* (古事記) z roku 712 a čínsky psané *Nihonšoki* (日本書紀) z roku 720. Tyto kroniky, které byly sepsány mimo jiné právě za účelem ukotvení a legitimizace svrchovanosti císařského rodu prostřednictvím nejstarší japonské mytologie¹³, popisují legendární události od stvoření japonských ostrovů božstvy Izanaki (伊邪那岐, *Izanaki no mikoto*) a Izanami (伊邪那美, *Izanami no mikoto*), přes založení státu *Jamato* v roce 660 př. n. l. bájným císařem Džinmuem (神武天皇, *Džinmu tennó*, leg. 711–585 př. n. l.) až po vládu historicky doložených císařů. V týchž mýtech se pak poprvé setkáváme s ostrovem Kjúšú.

Právě na Kjúšú, do oblasti Takačiho¹⁴ (高千穂), údajně sestoupil z nebeské pláně Takamanohara (高天原) na přání bohyně slunce Amaterasu její vnuk, bůh Ninigi¹⁵ (瓊瓊杵尊, *Ninigi no mikoto*), který odsud měl vládnout japonské říši. Ninigiho vnuk, budoucí zakladatel japonské císařské dynastie, císař Džinmu pak z Kjúšú zahájil tažení, jehož cílem bylo ovládnutí krajiny *Jamato* nacházející se ve středu ostrova Honšú¹⁶.

1.1. Obraz severního Kjúšú v nejstarších japonských kronikách

První významnější zmínku o Kjúšú v japonské mytologii nacházíme v kronice *Kodžiki* při popisu událostí následujících po Ninigiho sestoupení z nebeské pláně.

„A tehdy [Ninigi] pravil: ‚Tento prostor leží naproti zemi Kara¹⁷. Cesta sem vede přes mys Kasa sa. Je to kraj, kam paprsky jitřního slunce dopadají vždy přímo a který také ozařuje večerní

¹² Božského statutu se zřekl císař Hirohito (昭和天皇, *Šówa tennó*, 1901–1989) o několik měsíců později v oficiálním novoročním projevu 1. 1. 1946.

¹³ Fiala K. Látka kroniky *Kodžiki* in: *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. 2., opr. vyd. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2013. s. 16.

¹⁴ Nachází se v dnešní prefektuře Mijazaki.

¹⁵ Celým jménem Bůh hojných rýžových klasů.

¹⁶ V současné době existují dvě hypotézy ohledně umístění *Jamata*. První ztotožňuje *Jamato* se stejnojmennou oblastí na území dnešní prefektury Nara. Druhá předpokládá, že se tento stát nacházel na jihovýchodě Kjúšú, v oblasti Hjúga. (Fiala K. In: *Kodžiki*, s. 14, 129.)

¹⁷ Jeden ze států Korejského poloostrova.

slunce. Je to požehnaný kraj.' Po těch slovech dal [tento bůh] zatlouci kůly hlavních sloupů svého paláce hluboko do skalního podkladu, pozdvihl zkřížené trámy *ti gi* až k samým okrajům Vysoké nebeské pláně, a pak se v těchto místech usadil natrvalo.“¹⁸

Ninigi tímto popisem naznačuje, že se jedná o úrodnou zem, kde se bude dařit pěstování rýže, jelikož slunce (společně s vodou) bylo pro zemědělství nesmírně důležité. Navzdory daným okolnostem však již Ninigiho pravnuke, císař Džinmu, opouští oblast dnešní provincie Hjúga a začíná svou cestu na východ, jejímž cílem bylo podmanit si oblast Jamato, která je v *Nihonšoki* popisována jako nádherná země překypující hojností a bohatstvím.¹⁹ Spolu s tím, jak se střed pozornosti japonské mytologie přesouvá z Kjúšú směrem k Honšú, klesá i frekvence odkazů na oblast Kjúšú v obou nejstarších kronikách.

Kromě zmínky o provinciích Tojo²⁰ (豊国, *Tojo no kuni*) a Cukuši²¹ (筑紫国, *Cukuši no kuni*), skrze které údajně vedla Džinmuova cesta na Honšú, se o severním Kjúšú dozvídáme znovu až v pasážích popisujících úspěšné tažení²² legendárního císaře Keikóa (景行天皇, *Keikó tennó*, leg. 13–130) proti vzbuřencům v provincii Kumaso (熊曾国, *Kumaso no kuni*), kteří se odmítali podrobit nadvládě japonských císařů a neplatili daně.²³ Mezi výše uvedenými událostmi uběhlo přibližně 700 let²⁴, během kterých bylo severní Kjúšú autory obou kronik zcela ignorováno. Vezmeme-li však v potaz okolnosti a dobu vzniku *Kodžiki* a *Nihonšoki*, získáme představu o mocenském rozpoložení tehdejšího Japonska.

Jak jsme již zmínili v úvodu k této kapitoly, hlavním důvodem vzniku nejstarších dochovaných kronik bylo zakomponování mocenských nároků vládnoucího rodu do původní japonské mytologie. A jelikož japonští císaři sídlili po staletí v oblasti Kinai, je zcela pochopitelné, že ve zmiňovaných literárních dílech je věnováno více prostoru právě místům a rodům, které jsou s vládnoucí vrstvou přímo spojovány, a naopak je

¹⁸ *Kodžiki*, s. 116.

¹⁹ O no YASUMARO a William George ASTON. *The Nihongi: Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697*. Lexington, KY: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013. s. 90.

²⁰ Staré označení pro území provincií Buzen a Bungo používané v období před zavedením zákoníku Taihó (大宝律令, *Taihó ricurjó*) v roce 702.

²¹ Staré označení pro území provincií Čikuzen a Čikugo používané v období před zavedením zákoníku Taihó.

²² Při popisu této události se obě kroniky rozcházejí. Podle *Kodžiki* vedl tažení císařův syn Takeru Jamato (倭建命, *Jamato Takeru no mikoto*, 72–114), zatímco podle *Nihonšoki* vedl armádu na Kjúšú samotný císař Keikó.

²³ O no Yasumaro a Aston, s. 160–167.

²⁴ Budeme-li časově vycházet z legendy o založení japonského státu v roce 660 př. n. l.

upozaděn osud okrajových částí říše (mezi které, na základě zde uvedených souvislostí, na počátku 8. století severní Kjúšú patřilo) a zde žijící šlechty.

Určitou výjimku mezi japonskými císaři, co se týče místa výběru svého paláce, představoval legendární císař Čúai (仲哀天皇, *Čúai tennó*, 149–200). Čúai měl dva hlavní paláce, odkud spravoval svou říši, přičemž jeden z nich se nacházel na severním Kjúšú v provincii Cukuši.

Podle *Nihonšoki* během Čúaiovy krátké vlády (192–200) propuklo v Kumasu další povstání, avšak než jej stačil císař zcela potlačit, zemřel. Za jeho smrt údajně mohli bohové, když vstoupili do mysli jeho manželky, budoucí císařovny regentky Džingú (神功天皇, *Džingú tennó*, 169–269), a pověřili ho vládou nad Korejským poloostrovem. Císař Čúai však nevědomky odmítl, čímž bohy urazil.²⁵ Úkol podrobit si království Korejského poloostrova pak podle pověsti dokončila po Čúaiově smrti jeho žena Džingú, která vedla vojenskou výpravu do království Silla (新羅, *Širagi*) a království Päkče (百濟, *Kudara*). Během návratu z tohoto tažení císařovna na lodi²⁶ porodila syna, budoucího císaře Ódžina (応神天皇, *Ódžin tennó*, 200–310).²⁷ Samotný Ódžin pak během své vlády přenesl hlavní město japonské říše zpět do oblasti Kinai, která se stala výsadní oblastí pro budování sídelních paláců následujících císařů pro následující období trvající více než 300 let.

Po Ódžinovi nastoupil na trůn jeho syn, císař Nintoku (仁徳天皇, *Nintoku tennó*, 257–399), jehož vláda časově spadá do období Kofun²⁸ (古墳時代, *Kofun džidai*). Při ověřování faktičnosti událostí, které se měly během vlády následujících panovníků údajně přihodit a které jsou zaznamenány v kronikách *Kodžiki* a *Nihonšoki*, již můžeme vycházet ve větší míře z dochovaných archeologických nálezů a kontinentálních kronik, a proto tedy můžeme předpokládat, že dané záznamy budou mít o stavu tehdejší společensko-historické situace vyšší výpovědní hodnotu, než tomu bylo u záznamů popisujících dřívější (mytologickou) historii japonského císařského rodu.

²⁵ *Kodžiki*, s. 205.

²⁶ Tradičně se jako místo narození císaře Ódžina uvádí město Umi (宇美町, *Umi mači*), které je součástí dnešní prefektury Fukuoka. Důvodem, proč bylo císařovo narození v dobových kronikách „přeneseno“ na severní Kjúšú, byla obava z „nábožensky nečistého“ porodu v cizí zemi.

²⁷ *Kodžiki*, s. 208.

²⁸ Období je datováno přibližně mezi lety 250–538. Název tohoto historického období je odvozen od pojmenování megalitických hrodek či mohyl, které jsou pro danou dobu typickým prvkem.

Obě zmiňované „domácí“ kroniky, jak *Kodžiki*, tak i *Nihonšoki*, se vyznačují značným nepoměrem mezi texty obsahujícími zmínky o jednotlivých částech japonské říše. Ačkoliv obě písemné památky vznikly v přibližně stejné době a jejich cílem je popis stejných událostí²⁹, nalezneme v nich řadu odlišností, jejichž původ můžeme připsat především politicko-mocenským aspektům vzniku děl. Zatímco *Nihonšoki* poskytuje podrobné informace o vývoji buddhismu a o stycích s Čínou, *Kodžiki* se o buddhismu ani Číně konkrétně nezmiňuje.³⁰ Jako konkrétní příklad rozdílné úrovně informativnosti jednotlivých textů uvádíme pasáž o přijetí poselstva z Číny, k němuž mělo dojít za vlády císaře Júrjakua (雄略天皇, *Júrjaku tennó*, 418–479).

Verze z kroniky *Kodžiki*:

„V ten čas se do těchto míst přistěhovali lidé z oblasti Kure³¹, kteří se pak usadili u cesty procházející průsmykem. Proto se toto místo jmenuje Kure para.“³²

Verze z kroniky *Nihonšoki*:

„Čtrnáctý rok, jaro, první měsíc. Třináctého dne byli Musa no Sukuri, Ao a poslové z království Wu, kteří vedli celou výpravu, včetně zkušených dělníků Aja-hatori a Kure-hatori a švadlen Ohime a Ehime, nuceni zůstat v přístavu Sumijoši³³. Následující měsíc prošli hosté z království Wu cestou vedoucí skrze Šihacunomiči, zvanou Kuresaka. Třetí měsíc. Příslušníkům hodnosti *omi* a *murami* bylo nařizeno setkat se s posly z království Wu. Lid království Wu byl umístěn v Hinokumano No, a proto bylo toto místo pojmenováno Kurehara.“³⁴

Obdobně skoupá na informace je kronika *Kodžiki* i v případě popisu tzv. povstání Iwai, které propuklo v šestém století za vlády císaře Keitaie (繼体天皇, *Keitai tennó*, 450–531) v oblasti severního Kjúšú a o kterém se blíže zmíníme ve třetí kapitole.³⁵

²⁹ Jelikož obsah kroniky *Kodžiki* končí smrtí císařovny Suiko (推古天皇, *Suiko tennó*, 554–628) a kronika *Nihonšoki* popisuje chronologicky události až do smrti císařovny Džitó (持統天皇, *Džitó tennó*, 645–703), vycházíme v následujícím srovnání pouze z popisu událostí, které jsou obsahem obou uvedených kronik, tj. nejzazší porovnávané období časově vymezuje smrt císařovny Suiko.

³⁰ *Kodžiki*, s. 22.

³¹ Stát Wu (吳, *Go*) v jižní Číně.

³² *Kodžiki*, s. 279.

³³ Součást dnešní Ósaky.

³⁴ O no Yasumaro a Aston, s. 314–315.

³⁵ V českém překladu *Kodžiki* od Karla Fialy je povstání Iwai zmíněno pouze ve dvou větách, kdežto v anglickém překladu *Nihonšoki* od Williama G. Astona, ze kterého při srovnávání obou děl vycházíme, jsou těmto událostem věnovány dvě strany textu.

V případě budování sýpek *mijake*³⁶ (屯倉) na severním Kjúšú v provinciích Cukuši, Tojo a Hi³⁷ (火国, *Hi no kuni*), k čemuž dal příkaz císař Ankan (安閑天皇, 466–535), můžeme vycházet pouze z informací uvedených v *Nihonšoki*³⁸, jelikož *Kodžiki* tuto část japonských dějin (historické období mezi vládou císaře Ninkena (仁賢天皇, *Ninken tennó*, 449–498) a vládou císařovny Suiko) zpracovává již velmi stručně a omezuje se pouze na nejzákladnější informace o životě japonských císařů.

Z popisu událostí následujících po smrti císařovny Suiko lze v *Nihonšoki* vypořadovat určitou změnu v geopolitickém vnímání pozice ostrova Kjúšú. V roce 668 došlo k sjednocení všech státních útvarů na Korejském poloostrově pod vládou panovníka království Silla. Ačkoliv japonští císaři v předcházejících staletích vojensky podporovali království Päkče a konfederaci Kaja (任那, *Mimana*)³⁹, tradiční mocenské soupeře Sillského království na Korejském poloostrově, tak po jejich porážce Japonsko přeorientovalo svou zahraniční politiku a navázalo s nově vzniklým královstvím Sjednocené Sily (統一新羅, *Tóicu Širagi*) přátelské vztahy, což se odrazilo v prohloubení vzájemné kulturní a obchodní spolupráce.⁴⁰ Příмым důkazem těchto změn je pak nárůst počtu zmínek o oblastech severního Kjúšú v kontextu kontaktů s Korejským poloostrovem, což odráží rostoucí význam ostrova, a jak se dozvíme v následujících kapitolách, tyto kontakty nepřinesly prospěch pouze úzkému okruhu šlechticů napojených úzkými vazbami na císařský dvůr, ale pozitivně ovlivnily rozvoj celého Japonska.

³⁶ *Mijake* bylo ve starém Japonsku označení pro rýžová pole a sýpky, které byly založeny na příkaz císaře.

³⁷ Staré označení pro území provincií Hizen a Higo používané v období před zavedením zákoníku Taihó.

³⁸ O no Yasumaro a Aston, s. 379.

³⁹ V Japonsku je konfederace Kaja známá pod názvem *Mimana* a její status byl v minulosti zdrojem sporů mezi japonskými a korejskými historiky. Japonci *Mimanu* považovali za svou kolonii na území Korejského poloostrova, avšak v současnosti převládá názor, že šlo o svrchovaný stát, který měl s Japonskem pouze úzké obchodní a diplomatické vztahy.

⁴⁰ BATTEN, Bruce Loyd. *Gateway to Japan: Hakata in war and peace, 500–1300*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2006. s. 52.

2. Severní Kjúšú v prehistorickém období

Počátky prvního osidlování severního Kjúšú, respektive i zbytku Japonska, předchůdci moderního člověka je úzce spojeno s geologickými a klimatickými změnami, které v minulosti významně formovaly oblast východní Asie a japonského souostroví. Podle všeobecně vědecky uznávané teorie o vzniku japonského souostroví bylo Japonsko v minulosti součástí asijského kontinentu, avšak vlivem pohybu tektonických desek došlo postupně k jeho odtržení, což vedlo ke vzniku specifických životních podmínek, jež ve svém důsledku napomohly zrodu jedinečné ostrovní kultury místních obyvatel.

Postupné utváření japonských ostrovů vyvrcholilo před zhruba 20 000 lety, kdy na konci pozdního pleistocénu došlo vlivem nárůstu klimatické teploty k zvýšení mořské hladiny, což zapříčinilo zaplavení dvou pevninských mostů, které v předcházejícím období zabezpečovaly migraci fauny a flóry mezi Japonskem a kontinentální Asií.⁴¹ Na místě jižního pevninského mostu vznikl Korejský a Cušimský průliv, který oddělil Kjúšú od Korejského poloostrova, a na místě severního pevninského mostu vznikl Le Pérousův průliv oddělující Hokkaidó od Sachalinu. Dále se také vytvořil Tatarský průliv, který oddělil Sachalin od asijské pevniny.

Zánik výše uvedených přírodních mostů mezi japonskými ostrovy a pevninou, stejně jako rozsáhlá sopečná aktivita, která v tomto období v Japonsku panovala, dlouho vedly japonské historiky k myšlence, že první předchůdci člověka osídlili Japonsko až během období *Džómon*. Teprve až archeologické nálezy uskutečněné na konci 40. let 20. století vyvrátily daný názor a potvrdily, že k osídlení Japonska lidmi, kteří dovedli obrábět kamenné nástroje, došlo již mezi lety 35 000–30 000 př. n. l.⁴² Během následujících výzkumů bylo zjištěno, že převážná většina těchto prvních obyvatel japonských ostrovů přišla do oblasti z Korejského poloostrova jižním pevninským mostem a usídlila se v oblasti dnešního jižního Kantó. Zajímavostí je, že oproti svým současníkům žijícím v Evropě lidé doby kamenné v Japonsku vyhledávali útočiště v jeskyních pouze sporadicky a dávali přednost životu v otevřeném prostoru.⁴³

⁴¹ MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *A history of Japan*. Rev. ed. Rutland, Vt.: C.E. Tuttle Co., 1997. s. 19–20.

⁴² KIDDER Jr., Edward J. The earliest societies in Japan. In: Brown, Delmer (ed.). *The Cambridge History of Japan: Volume 1 The Ancient Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. s. 52–53.

⁴³ Z tisíců paleolitických nalezišť, která byla doposud v Japonsku prozkoumána, pouze čtyři byla jeskynního typu a všechna se nacházejí na Kjúšú. (Kidder, s. 52.)

2.1. Období *Džómon*

Přibližně kolem období 10 000 př. n. l.⁴⁴ se do Japonska dostala první neolitická kultura, zvaná *Džómon* podle názvu silnostěnné keramiky se dnem tvarovaným do špičky, která byla zdobena typickým provazcovitým vzorem. Existují důkazy naznačující určitou spojitost mezi lidmi kultury *Džómon* a lidmi kultury Jue (越族, *Ecuzoku*), kteří obývali jižní Čínu. Jistou míru shody s lidmi kultury *Džómon* nalezneme také u předků obyvatel dnešní Indonésie. Vzájemné vazby mezi těmito kulturami můžeme vypořádat u některých společných zvyků, mezi které patří například záměrné vytrhávání zubů, tetování těla či stylu používaných ozdob.⁴⁵

Lidé kultury *Džómon* byli především lovci a sběrači a z toho, co víme, usuzujeme, že jednotlivé kmeny nejevily známky hlubší organizace. Přístřeší hledali v jeskyních nebo stavěli obydlí připomínající zemljanky. Zanechaly po sobě velké mušlové hromady zvané *kaizuka* (貝塚), které sloužily jako skládky. Díky nálezům zbytků keramiky v *kaizukách* se archeologům podařilo určit, jakým směrem se v Japonsku šířila *džómonská* kultura. Radiouhlíková metoda datování potvrdila, že nejstarší keramika v Japonsku pochází z jeskyně Fukui na severním Kjúšú, odkud se postupně rozšířila dovednost výroby keramiky směrem na východ do oblastí ostrovů Šikoku a Honšú.⁴⁶

Umění výroby keramiky mělo na zlepšení životních podmínek prehistorických obyvatel japonských ostrovů zásadní vliv. Díky keramice mohli lidé lépe skladovat a transportovat potraviny, mohli se vzdálit od zdrojů pitné vody a dokázali i lépe tepelně zpracovávat různé suroviny. V pozdějších obdobích pak keramika ovlivnila i náboženský život obyvatelstva, když začaly být keramické nádoby využívány k pohřbívání mrtvých a pro rituální účely.

Přestože v japonském prostředí vznikla keramika na severním Kjúšú, nejvíce osídlenou oblastí byla v období *Džómon* nížina Kantó, kde se nacházela zhruba polovina celé tehdejší populace Japonska. Oproti tomu Kjúšú bylo domovem necelé desetiny

⁴⁴ Nejnovější výsledky měření stáří džómonské keramiky získané pomocí radiokarbonové metody posunují počátek období až do roku 14 500 př. n. l. (HUDSON, Mark. Jomon period. In: LEVINSON, David and Karen CHRISTENSEN (ed.). *Encyclopedia of modern Asia*. New York: Charles Scribner's Sons, 2002. s. 279–281.)

⁴⁵ COBBING, Andrew. *Kyushu: gateway to Japan*. Folkestone: Global Oriental, 2006. s. 6.

⁴⁶ Kidder, s. 58.

tehdejšího obyvatelstva. Podle odhadů dosahovala populace kultury *Džómon* mezi lety 7 500–5 000 př. n. l. téměř 22 000 jedinců, v letech 5 000–3 500 př. n. l. pak počet obyvatel narostl na 106 tisíc.⁴⁷ V tomto období dochází také k dalšímu klimatickému oteplení, což má za příčinu nové zvýšení mořské hladiny, které ve svém důsledku vedlo ke spojení Vnitřního moře s Tichým oceánem. Kjúšú a Šikoku, které byly doposud propojeny pevninskými mosty s Honšú, se postupně staly ostrovy.

Období středního *Džómonu*, tj. přibližně mezi lety 3 500–2 400 př. n. l., se vyznačovalo pokračujícím trendem růstu populace. Odhaduje se, že na japonských ostrovech žilo zhruba 263 000 obyvatel. Z geografického hlediska žilo v této době nejvíce obyvatel, zhruba 37 % populace, v oblasti Kantó, 28 % obyvatel v oblasti Čúbu a pouhá 2 % na ostrově Kjúšú⁴⁸.⁴⁹ Vzhledem k populačním a klimatickým změnám docházelo k osidlování i výše položených míst. Lidé začínali s pěstováním ořechů, kaštanů, žaludů a různých druhů bobulí. Šlo tedy o první pokusy o zemědělskou produkci, avšak hlavní náplň všedního života obyvatel japonských ostrovů i nadále představoval sběr rostlin a lov divoké zvěře.

Zásadní proměnou prošla japonská společnost na konci období *Džómon*, mezi lety 2 400–300 př. n. l., kdy došlo nejen k migraci zvenčí, směrem do Japonska, ale i k migraci v rámci samotného Japonska. Důvodem migrace v rámci japonských ostrovů se stalo „spotřebaování“ přírodních zdrojů v oblasti Kantó. Zdejší populace se rozrostla natolik, že místní zdroje potravy již nemohly pokrýt její požadavky. Stěhování obyvatelstva z oblasti Kantó do oblastí Kinki, Čúgoku, Šikoku a Kjúšú⁵⁰ s sebou přineslo prolínání jednotlivých společenství, které vedlo k promísení nejenom různých zvyků a tradic, ale i znalostí a zkušeností v oblastech lovu, zemědělství či řemeslnictví, což bylo vítaným vedlejším efektem celého procesu přesídlení.⁵¹

Rozmach v tomto období zažívá i rybolov, který se stává důležitou formou obživy pro přímořské osady. Díky vylepšení harpuny, k němuž došlo zásluhou lovců ryb

⁴⁷ Kidder, s. 61–63.

⁴⁸ Ve středním *Džómonu* probíhala na Kjúšú silná vulkanická aktivita. Mnoho lidí proto oblast raději opustilo.

⁴⁹ Kidder, s. 68.

⁵⁰ Rozsáhlost této, z pohledu moderního Japonska, vnitrozemské migrace ilustruje skutečnost, že se počet obyvatel Kjúšú oproti předchozímu zvýšil takřka čtyřikrát. (Viz KOYAMA Shuzo. Jomon subsistence and population. *Senri Ethnological Studies* [online]. 1978, (2). s. 56–59. [cit. 2018-04-25].

Dostupné z: <http://doi.org/10.15021/00003473>)

⁵¹ Kidder, s. 72.

z oblasti severního Japonska, se na jídelníček pozdně *džómonských* lidí dostaly i ryby, jako například různé druhy tuňáků.

Mezi další potraviny, jež obohatily jídelníček obyvatel pozdního období *Džómon* na severu Kjúšú, patřila pšenice a rýže. Archeologické důkazy potvrzující jejich pěstování již kolem roku 500 př. n. l. se našly v roce 1978 v oblasti dnešní prefektury Fukuoka.⁵²

2.1. Období *Jajoi*

Od 3. století př. n. l.⁵³ se v západním Japonsku objevuje nová kultura, která se během následujících dvou století postupně rozšířila až od oblasti nížiny Kantó, odkud vytlačila technologicky méně vyspělou *džómonskou* kulturu⁵⁴. Podle známého naleziště v Tokiu dostala tato kultura jméno *Jajoi*. Změny, které s sebou *jajoiská* kultura z pevninské Číny a Koreje přinášela, zásadně ovlivnily další vývoj společnosti na japonských ostrovech.

Máme-li hovořit o příchodu kultury *Jajoi* do Japonska, musíme si uvědomit, že se nejednalo o jednorázovou událost, ale že šlo o dlouhodobý proces, během něhož migrační vlny přicházely na severní Kjúšú, odkud se šířily dál směrem na východ v nepravidelných časových intervalech. Původ jednotlivých migračních vln, které byly nositeli *jajoiské* kultury, můžeme vysledovat v událostech odehrávajících se v té době v Číně, kde probíhalo období válčících států⁵⁵. Soupeření o moc mezi čínskými dynastiemi Čou⁵⁶ (周, *Šú*), Čchin⁵⁷ (秦朝, *Šinčó*) a Chan⁵⁸ (漢, *Kan*) uvedlo do pohybu velké množství lidí, kteří prchali před válkou, mimo jiné i směrem na Korejský poloostrov a odtud následně do Japonska.⁵⁹

⁵² Kidder, s. 78–79.

⁵³ Doposud všeobecně uznávané datování nejstarších období japonských dějin je v posledních letech přehodnocováno na základě intenzivního zkoumání archeologických nálezů pomocí radiokarbonových metod. Na základě výsledků těchto měření posouvá Jiří Janoš ve své knize *Japonsko a Korea: dramatické sousedství* začátek období *Jajoi* do doby 800 př. n. l. (JANOŠ, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické sousedství*. Praha: Academia, 2007. s. 27).

⁵⁴ REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Vyd. 2., dopl. Praha: Lidové noviny, 2006. s. 8.

⁵⁵ Období válčících států v Číně (中国の戦国時代, *Čúgoku no sengoku džidai*) probíhalo přibližně mezi lety 403 př. n. l. až 221 n. l.

⁵⁶ Vládla mezi lety 1045 př. n. l. až 256 př. n. l.

⁵⁷ Vládla mezi lety 221 př. n. l. až 206 př. n. l.

⁵⁸ Vládla mezi lety 206 př. n. l. až 220 n. l.

⁵⁹ Kidder, s. 82–83.

Typickým znakem nově přichozí kultury byla jednoduchá tenkostěnná keramika s plochým dnem, která už byla, na rozdíl od keramiky pocházející z období *Džómon*, vyráběna za pomoci hrnčířského kruhu. Dalším distinktivním znakem *jajoiské* kultury byla dovednost pěstování rýže pomocí zavlažovacích technik.⁶⁰ Právě rozšíření pěstování rýže mělo zásadní vliv na proměnu japonské společnosti, která se z migrujících lovců a sběračů přeměnila v zemědělskou společnost budující stále opevněné osady na vyvýšených místech.

Přibližnou představu, jak mohl vypadat způsob života a osídlení doby *Jajoi*, nám pomohly vytvořit objevy vesnic Itazuke⁶¹ (板付) a Jošinogari⁶² (吉野ヶ里). Nové metody pěstování rýže se odrazily v její rostoucí produkci a potřebě jejího uskladnění. Vznikají proto speciální sýpky na rýži, které byly postaveny na kůlech, aby ochránily úrodu před hlodavci. Postupem času pak tyto sýpky posloužily kmenovým náčelníkům (či šamanům) jako základ pro vznik paláců, které byly předchůdci raných šintoistických chrámů zvaných *hokura* (神庫, *džinko*).⁶³

Lidé kultury *Jajoi* stavěli své domy již zcela nad zemí a střechu pokrývali došky. Vesnice byly často obehnané obranným systémem příkopů, palisád a strážních věží. Obdělávaná políčka se však nacházela v okolí vesnice. Mezi pěstované plodiny se nově zařadily proso, sója, červené fazole, hrách, dýně a z pevniny importovaná pšenice a ječmen. Nejrozšířenějším ovocem v době *Jajoi* pak byla broskev.

Změnil se i způsob pohřbívání, mrtví byli ukládáni do země v hliněných hrncích či dřevěných rakvích a na vrch hrobu byly umístovány rozměrné kameny. Do hrobů nebo jejich blízkosti byly ukládány pohřební předměty jako keramika, bronzové dýky, kamenné zbraně či nefritové šperky. Tento způsob pohřbívání do Japonska přišel z Korejského poloostrova a nahradil pohřbívání v *kaizukách*.

Nejvyšší postavení v osadě měl kmenový náčelník, který zároveň vykonával i funkci kmenového šamana. Díky čínské kronice *Wej-č* (三国志, *Sangoku ši*) z konce

⁶⁰ Původ japonské rýže můžeme vystopovat do oblasti delty řeky Jang-c'-ťiang (長江, *Čókó*), která se nachází ve střední Číně. (NORMILE, Dennis. Earlier Start for Japanese Rice Cultivation. In: *Science* [online]. Washington, DC: AAAS, 2003, 30. 5. 2003 [cit. 2018-05-11]. Dostupné z: [http://www.sciencemag.org/news/2003/05/earlier-start-japanese-rice-cultivation.](http://www.sciencemag.org/news/2003/05/earlier-start-japanese-rice-cultivation))

⁶¹ Nachází se na území dnešní prefektury Fukuoka.

⁶² Nachází se na území dnešní prefektury Saga.

⁶³ TAMURA Yoshirō a Jeffrey HUNTER. *Japanese Buddhism: a cultural history*. Tokyo: Kosei Pub. Co., 2000. s. 21.

3. století n. l., která popisuje dobové poměry v Japonsku, víme, že náboženské rituály mohli provádět jak muži, tak i ženy. Dále se z kroniky *Wej-č* dozvídáme, že Japonsko je rozděleno na více než 100 drobných států, jež mezi sebou neustále válčí a jejichž velikost je různorodá – od několika osad až po kmenové svazy čítající několik desítek vesnic pod nadvládou jednoho „krále“ či „královny“.⁶⁴

Dalším z distinktivních znaků kultury *Jajoi*, kterým se odlišovala od kultury *Džómon*, se stala schopnost zpracovávat kovy. Z archeologických nálezů bronzových předmětů můžeme vyvodit, že Japonsko bylo v daném období rozděleno na dvě části, které se navzájem od sebe lišily druhem preferovaných výrobků. V oblasti severního Kjúšú a západního Honšú (zhruba po hranici dnešních prefektur Hirošima a Okajama) byly vyráběny především bronzové meče a dlouhá kopí, kdežto v oblastech na východ od zmíněné hranice převládala výroba bronzových zvonů *dótaku* (銅鐸).⁶⁵

Bronzové zbraně i zvony *dótaku* byly v japonském prostředí velmi ceněnými předměty, a proto byly používány výhradně k rituálním účelům a jako symboly moci, kdežto ze železa byly vyráběny předměty každodenní potřeby jako například zbraně určené pro boj či zemědělské nástroje.

Důvodů, proč byly bronzové předměty v období *Jajoi* tak cenné, můžeme nalézt hned několik. Zprvce technika odlévání bronzových předmětů byla poměrně náročná a zpočátku ji ovládali pouze přistěhovalci, kteří do Japonska přišli z Korejského poloostrova.⁶⁶ Dále samotné suroviny pro výrobu bronzů, na rozdíl od železné rudy, byly v Japonsku nedostatkovým zbožím, a proto byla naprostá většina bronzů do Japonska importována⁶⁷ ať už ve své surové podobě či v podobě hotových výrobků⁶⁸, které byly v Japonsku následně přetaveny do požadovaného tvaru.

⁶⁴ Mason a Caiger, s. 26–27.

⁶⁵ Kidder, s. 93.

⁶⁶ O přímém zapojení imigrantů do procesu výroby bronzových předmětů svědčí kvalita dochovaných předmětů, která odpovídá kvalitě předmětů vyráběných ve stejné době na asijském kontinentě. Současní historici se domnívají, že vyřešení všech technických problémů týkajících se odlévání bronzových zbraní a zvonů *dótaku* a zavedení „domácí výroby“ se Japoncům povedlo v 1. století př. n. l., respektive ve 2. století n. l. v případě zvonů *dótaku*. (Kidder, s. 93–94.)

⁶⁷ První písemný záznam o objevení ložisek mědi, suroviny potřebné k výrobě bronzů, je datován až do počátku 8. století a nachází se v kronice *Šoku Nihongi* (続日本紀). (ARAJAMA Keiči, ed. *Šoku Nihongi: Kan dai jon. Šoku Nihongi Asahi šinbunša hon* [online]. Tókjó: Asahi šinbunša, 1941 [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://www.j-texts.com/jodai/shoku4.html>)

⁶⁸ Například čínských bronzových zrcadel *dókjó* (銅鏡).

Na konci 3. století n. l. byly schopnosti japonských kovářů již na takové úrovni, že v oblasti Kinki vznikaly slévárny, ve kterých byla možná sériová výroba čím dál tím rozměrnějších *dótaku* a jejich následná distribuce až do oblastí dnešní prefektury Ibaraki či ostrova Šikoku.⁶⁹ Spojíme-li si pak rozsáhlost uvedené distribuční sítě s náboženskou a společenskou hodnotou bronzových zvonů, můžeme předpokládat, že jejich rozšíření je přímo propojeno s rostoucím mocenským postavením kmenů vládnoucích v oblasti Kinki.

Z dnešního retrospektivního pohledu již víme, že japonští císaři, jimž se nakonec podařilo prosadit svou svrchovanou moc nad celým územím japonských ostrovů, vzešli právě z oblasti Kinki. Vrátime-li se ovšem na pomyslné časové ose zpět do Japonska období *Jajoi*, zjistíme, že kromě oblasti Kinki existovala na konci období *Jajoi* ještě minimálně dvě další území, která se svým mocenským vlivem dokázala prvně jmenované oblasti vyrovnat.

Na západ od Kinki se nacházela oblast Izumo (出雲国, *Izumo no kuni*), jež byla podle *Kodžiki* a *Nihonšoki* spojována s říší mrtvých *Jomi* (黄泉の国, *Jomi no kuni*) a která byla považována za hlavní baštu proti expanzi říše Jamato. V roce 1984 bylo na místě zvaném Kódžindani (荒神谷) vzdáleném zhruba 15 kilometrů od svatyně Izumo (出雲大社, *Izumo taiša*) nalezeno 358 bronzových mečů, což bylo více, než byl celkový počet mečů nalezených do té doby po celém Japonsku.⁷⁰ K vytvoření takového množství mečů bylo zapotřebí zhruba 300 kilogramů bronzů, z toho můžeme usuzovat, že vládci oblasti Izumo zřejmě udržovali obchodní styky s Koreou, i když prozatím nebyly objeveny žádné přímé důkazy potvrzující naši domněnku.

Druhým mocenským centrem, jak už jsme naznačili několikrát v textu této kapitoly, bylo severní Kjúšú. Místní kmenoví náčelníci těžili z výhodné geografické polohy ostrova, která jim umožňovala přejímat technologie a myšlenky z vyspělejší Číny a Koreje. Ať už se jednalo o techniky pěstování rýže na zavlažovaných polích či odlévání a opracovávání kovových předmětů, oblast severního Kjúšú držela prvenství v jejich osvojení a následném rozvoji. Příмым důkazem výsadního postavení severního Kjúšú v rámci japonských ostrovů v období *Jajoi* jsou pak nálezy rozsáhlých opevněných sídel (například Jošinogari), které nám poskytují komplexní přehled

⁶⁹ Kidder, s. 93.

⁷⁰ Tamtéž. s. 103.

o prosperitě zemědělských komunit a zároveň nám odhalují počátky sociální stratifikace obyvatelstva.⁷¹ V konečném důsledku tak můžeme hovořit o prvních krocích vedoucích ke vzniku aristokracie a centralizovaného státu.

⁷¹ Mason a Caiger, s. 24.

3. Vznik státu Jamato a centralizace státní moci

Ve 3. století n. l. se v Japonsku začaly objevovat první impozantní památníky vypovídající o postupující stratifikaci japonské společnosti. Rozlehlé pohřební mohyly ukrývající hrobky vládců, které souhrnně nazýváme *kofun*, daly název celému historickému období trvajícimu až do první poloviny 6. století. Rozměry jednotlivých hrobek se od sebe lišily s ohledem na moc, kterou panovník za svého života vládl.

Jestliže jsme v období *Jajoi* mohli přihlížet procesu zrození japonské společnosti na Kjúšú, pak v této kapitole budeme svědky procesu jejího dospívání v oblasti Jamata. *Kofuny* z této oblasti patří svými rozměry k nejrzsáhlejším, jaké byly doposud na území Japonska nalezeny.⁷² Obří rozměry a bohatá výbava tvořená velkým množstvím keramických sošek *haniwa* (埴輪) a zakřivených šperků *magatama* (勾玉) nezpochybnitelně svědčí o velké politické moci, která zde byla soustředěna. Přesto však stále nelze tvrdit, že by moc Jamata v na počátku období *Kofun* byla něčím víc, než křehkým seskupením několika rodů *udži* (氏), které byly vzájemně propojeny systémem příbuzenských svazků.

3.1. Kontakty s Koreou a role severního Kjúšú v japonské říši do 7. století

Budeme-li při zkoumání historických událostí vycházet z popisu událostí zapsaných na stránkách nejstarších dochovaných japonských kronik *Kodžiki* a *Nihonšoki*, povšimneme si, že mezi 4.–7. stoletím docházelo k úzkým kontaktům mezi Jamatem a královstvími na Korejském poloostrově. Království Silla, Päkče a Kogurjó (高句麗, *Kókuri*) a konfederace Kaja v uvedeném období hluboce ovlivnila společenský a technologický vývoj na japonských ostrovech, jelikož jejich technologická úroveň převyšovala úroveň ostrovní země.⁷³

Ze zmiňovaných království měli japonští panovníci dlouhodobě nejlepší vztahy s královstvími Päkče a konfederací Kaja, které byly zároveň z geografického hlediska nejbliže japonským ostrovům. Diplomatické vztahy s oběma zeměmi byly pro Japonsko

⁷² Největší hrobka, která je připisována císaři Nintokuovi, je přibližně 40 metrů vysoká a 500 metrů dlouhá. (Reischauer a Craig, s. 9.)

⁷³ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 53.

přislíbem výměny vzácných darů, myšlenek a učenců. Korejská království na oplátku přijímala od Japonska vojenskou pomoc, která se hodila při neustálých bojích o výsadní postavení na Korejském poloostrově.

V kronikách *Kodžiki* a *Nihonšoki* je spousta zmínek⁷⁴ o vojenských výpravách, které posílali jamatští císaři a císařovny na Korejský poloostrov. Přítomnost japonských vojsk v Koreji byla v popisovaných případech často vysvětlována vazalským vztahem korejských království vůči Jamatu. Vezmeme-li však v potaz dobovou technologickou nadřazenost Koreje nad Japonskem a důvody, kvůli nimž byly kroniky v 8. století sepsány, přijde nám tento scénář nepravděpodobný.⁷⁵ Severní Kjúšú v těchto příbězích představuje jakousi předsunutou základnu a není mu jinak věnována významnější pozornost.

Jedno z možných vysvětlení přítomnosti japonských vojsk na Korejském poloostrově, a ve svém důsledku i japonského spojení s královstvím Päkče, je vcelku pragmatické. V Koreji se nacházelo zboží a vědomosti, po kterých japonské elity toužily.⁷⁶ Zjednodušíme-li závěry naší dedukce ještě více, stát Jamato se nechával najímat korejskými královstvími jako žoldák výměnou za přístup k luxusnímu zboží a technologické vědomosti.

Další možnou interpretací je, že jamatská elita byla na nepřetržitějším přístupu k zahraničnímu zboží (jak kulturnímu, tak materiálnímu) závislá do té míry, že když hrozilo přerušení kontaktů s přátelsky smýšlejícím Päkče či Kajou, japonští císaři vyslali do Koreje vojska, aby ochránili své zájmy.⁷⁷ Tuto teorii podporuje i případ povstání Iwai, tomu se budeme věnovat podrobněji v následující kapitole. Ať už byly důvody japonské přítomnosti na Korejském poloostrově jakékoliv, kulturní přínos vztahů s Koreou byl nesmírný a dalece ovlivnil budoucí vývoj japonské společnosti jako celku. Severní Kjúšú

V průběhu 6. století se do Japonska z Päkče dostala znalost čínského písma a buddhismus, který významně ovlivnil náboženské formování japonské společnosti. Ve stejném období byl císařským dvorem, podle vzoru království Silla, zaveden systém

⁷⁴ Viz kapitola 1.

⁷⁵ Batten, s. 17.

⁷⁷ Tamtéž. s. 22.

rodů *udži* a dvorských titulů *kanabe* (氏姓制度, *udži kabane seido*).⁷⁸ Důležitými kroky, které ve svém důsledku vedly k vytvoření moderního státu podle čínského vzoru, bylo vydání „*Charty o sedmnácti článcích*“ prince Šótokua v roce 604⁷⁹ (十七条憲法, *Džúšičidžó kenpó*) a zavedení reformy *Taika*⁸⁰ (大化の改新, *Taika no kaišin*) v roce 645. Vrcholem japonské snahy o vyrovnání se kontinentálním říším se pak stala výstavba prvních trvalých hlavních měst Fudžiwara-kjó⁸¹ (藤原京) a Nara⁸² (平城京, Heidžó-kjó).⁸³

Jak můžeme pozorovat na uvedených příkladech, kulturní vliv, který skrze Cušimský průliv proudil z Päkče na do Japonska, měl nesporný vliv na císařský dvůr v Jamatu. Zároveň však bychom měli rozlišovat i celkový korejský vliv na samotné Kjúšú, jelikož tyto dvě různé roviny vlivů se ne vždy překrývaly. Paradoxně událostí, která měla nakonec největší vliv na život na Kjúšú, byla zkáza království Päkče.

Zkáza Päkče přivedla v roce 660 invaze spojených vojsk sousední Sily a čínské dynastie Tchang (唐, *Tó*). Když se císař Tendži dozvěděl, že Japonsko přišlo o svého dlouholetého spojence (jinak řečeno zdroj pevninského zboží a vědění), rozhodl se do Koreje vyslat invazní armádu, která měla pomoci zbytkům päkčské nobility, která se rozhodla vést partyzánskou válku, obnovit korejské království.

Japonská invazní armáda čítající 42 000 mužů a 800 plavidel, se střetla početně slabším spojeným čínsko-sillským vojskem v roce 663 v bitvě u Hakusukinoe (白村江の戦い, *Hakusonkó no tatakai*). Japonci, kterým velel generál Hirafu Abe (阿倍比羅夫, 575–664) v této bitvě utrhli drtivou porážku, když přišli o 10 000 mužů a polovinu loďstva. Ztráty na straně nepřítele byly minimální. Zbytky poraženého japonského vojska (včetně velkého počtu uprchlíků z Päkče) se urychleně stáhly zpět na Kjúšú a začali se připravovat na očekávanou nepřátelskou invazi.⁸⁴

Porážka u Hakusukinoe ukončila veškeré zahraniční aktivity Jamata. Na severu Kjúšú najednou vznikla potřeba vytvořit opevněnou hranici proti případné invazi čínských

⁷⁸ Reischauer a Craig, s 12.

⁷⁹ Autorem byl údajně princ Šótokua (聖德太子, *Šótokua taiši*, 574–622).

⁸⁰ Autory byli císař Tendži (天智天皇, *Tendži tennó*, 626–672) a dvořan Katamari (藤原鎌足, *Fudžiwara Katamari*, 614–669), zakladatel slavného rodu Fudžiwara.

⁸¹ Hlavním městem 694–710.

⁸² Hlavním městem 710–784.

⁸³ Reischauer a Craig, s. 18.

⁸⁴ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 53.

a korejských vojsk. Císař Tendži dal pokyn k vybudování pevností Mizuki (水城, *Mizuki džó*) a Ónodžó (大野城), které vyprojektovali nově přichozí imigranti z Päkče. Dále byly postaveny základy Dazaifu, správního centra, které mělo mít na starost kontrolu nad obranou nově vytyčených hranic. Podél pobřeží byl vytvořen systém signálních ohňů, který byl propojen s obdobným systémem, který existoval na ostrovech Iki a Cušima. Tento systém měl za úkol varovat obránce před blížící se invazní flotilou.⁸⁵

Dále byl vydán císařský edikt nařizující vytvoření stálých hraničářských posádek, které měly nepřetržitě dohlížet na obranu hranic. Členové těchto stráží byli nazýváni *sakimori* (防人) nebo *senši* (戦士) a byli verbováni ze severních provincií ostrova Honšú. V pozdějším období byli na Kjúšú posíláni také strážci *fúšú* (俘囚), což byli členové kmenů Emiši (蝦夷), které se přidaly na stranu japonského císařství.⁸⁶

Současní historikové se shodují, že porážka Japonců v bitvě u Hakusukinoe v roce 663 urychlila centralizaci japonského státu. Na Kjúšú byla během jedné dekády vytvořena důsledně střežená hranice s komplexními obrannými systémy, jež byly z velké části projektovány korejskými imigranty z Päkče.⁸⁷ Založení Dazaifu, jakožto správního centra celého Kjúšú, bylo manifestací moci jamatské vlády a nově vytvořená funkce guvernéra Dazaifu (筑紫大宰, *Cukuši dazai*) propůjčovala svému nositeli velkou moc a patřičný respekt.⁸⁸ Severní Kjúšú již nesloužilo jako předsunutá základna pro zahraniční výboje, místo toho bylo severní pobřeží místem, které ohraničovalo, pokud sahá moc japonského císaře.

3.2. Povstání Iwai

Na počátku 6. století vstupovalo Japonsko do závěrečné fáze, kdy byly formovány základní mocenské struktury a charakter japonské společnosti. Bylo by však příliš

⁸⁵ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 64.

⁸⁶ Tamtéž. s. 65.

⁸⁷ Batten, s. 23–24.

⁸⁸ V roce 671 byl do úřadu guvernéra v Dazaifu jmenován vnuk císaře Bitacua (敏達天皇, *Bidacu tennó*, 538–585), princ Kurikuma (栗隈王, *Kurikuma no Ókimi*, ?–676). Ten se, navzdory výhrůzkám smrti, odmítl zapojit do následnických sporů války Džinšin (壬申の乱, *Džinšin no ran*), protože tvrdil, že je důležitější chránit hranice Japonska před vnějšími nepřáteli, než-li bojovat mezi sebou. (Batten, s. 29)

odvážné tvrdit, že Jamato bylo v tomto období centralizovaným státem schopným prosazovat svou autoritu po celém území japonských ostrovů.⁸⁹

Kombinace mocenského soupeření mezi jednotlivými rody v Narské kotlině, strategické polohy na jižním okraji Japonska a blízkost vyspělých civilizací na Korejském poloostrově a v Číně dělala ze severního Kjúšú takřka ideální prostředí pro případnou vzpouru vůči Jamatu. Nelze se tedy divit, že v roce 527 vypuklo v okolí dnešní Hakaty první závažné povstání namířené proti jamatskému dvoru. Povstání Iwai, které je pojmenováno po svém vůdci, guvernérovi provincie Cukuši, významně ovlivnilo další vývoj Japonska.

Záminkou pro vypuknutí povstání se stal plán císaře Keitaie na invazi do korejského království Silla, který se setkal s nevolí místních náčelníků na severu Kjúšú. Keitai který nebyl přímým potomkem předcházejícího císaře Burecua (武烈天皇, *Burecu tennó*, 489–507), nebyl v oblibě obyvatel Kjúšú již od svého nástupu na trůn. Bylo mu vyčítáno, že na rozdíl od císaře Júřakua, kterému kdysi místní kmeny složily slib věrnosti⁹⁰, nemá na Kjúšú žádné regionální vazby. Do čela nespokojených náčelníků se postavil Iwai Cukuši no Kimi (筑紫君磐井, ?–528), který svou účastí na vzpouře zřejmě sledoval své vlastní cíle. Iwai byl sice guvernérem severního Kjúšú, jenž kdysi přísahal věrnost císaři výměnou za své postavení, ale během období svého panování si počínal značně autonomně a podle záznamů z *Nihonšoki*⁹¹ měl Iwai dokonce uzavřít tajné spojenectví s královstvím Silla, tradičním nepřitelem Jamata.

Skutečnost, že na počátku 6. století bylo možné, aby místní náčelník na Kjúšú mohl požívat, i kdyby pouze dočasně, značné nezávislosti, vypovídá o stupni hegemonie státu Jamato. Můžeme předpokládat, že v mnoha případech byla loajalita kmenových náčelníků, kteří se podrobili Jamatu během 4. a 5. století, založena spíše na uznání osobní autority konkrétního panovníka nežli uznání autority Jamata jako státního celku.

Jak jsme naznačili výše, když se císař Keitai na konci své vlády rozhodl shromáždit invazní vojsko a napadnout království Silla, postavil se Iwai na stranu Korejců. Zmobilizoval své pozemní a námořní síly a zablokoval Cušimský průliv, čímž

⁸⁹ TOTMAN, Conrad D. *A history of Japan*. 2nd ed. Malden, Mass.: Blackwell Pub., 2004. s. 47.

⁹⁰ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 57–58.

⁹¹ O no Yasumaro a Aston, s. 365–366.

znemožnil výměnu darů a poselstev mezi Jamatem a Päkče.⁹² Když se císař Keitai dozvěděl, že císařskému dvoru hrozí ztráta veškerých kontaktů s asijskou pevninou, rozhodl se upustit od plánované invaze a místo toho vyslal svého ministra Arakabiho Mononobeho (物部麿鹿火, ?–536) v čele armády o síle 60 tisíc mužů⁹³, aby potlačila Iwaiovu rebelii.⁹⁴

O samotném průběhu Iwaiovy vzpoury se nám do dnešních dnů nedochovalo mnoho informací. Z japonských kronik z 8. století se dozvídáme, že potyčky mezi rebely a císařskými vojáky trvaly přibližně rok a půl, než došlo k rozhodující bitvě, ve které Iwai padl. Když se jeho syn následně údajně dozvěděl, že slíbené posily z království Silla nedorazí, rozhodl se vzdát a odevzdat území Cukuši Jamatu.⁹⁵

Na první pohled se nám může zdát, že porážka Iwaiova povstání uklidnila situaci na severu Kjúšú a upevnila vládu Jamata nad touto okrajovou oblastí říše, ovšem skutečnost byla mnohem komplikovanější. Vznikla totiž paradoxní situace, kdy po porážce jednoho lokálního vládce byla jamatská správa na Kjúšú schopna existence jenom díky pomoci jiného lokálního vládce. Novým správcem provincie Cukuši byl jmenován pán sousední provincie Hi (火君, *Hi no Kimi*), jehož moc (částečně i důsledkem legitimizace sociálního postavení císařským dvorem) v následujících letech vzrostla na úroveň, která překonávala moc, jíž se v minulosti těšil Iwai.⁹⁶

Na jednu stranu tedy můžeme na severu Kjúšú v období po roce 530 pozorovat zprostředkovaný růst moci císařského dvora v podobě budování státních sýpek *mijake* a znovuoobnovení dopravní tepny mezi Japonskem a Päkče v Cušimském průlivu⁹⁷, na druhou stranu zde máme praktické posílení politické moci místních vládců. Teorie o přetrvávajícím vysokém stupni autonomie vládnoucích rodů na Kjúšú podporují

⁹² Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 60.

⁹³ Počet Mononobeho mužů uvedený v *Nihonšoki* je zřejmě značně nadnesený.

⁹⁴ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 60–61.

⁹⁵ Tamtéž. s. 61.

⁹⁶ Tamtéž. s. 61.

⁹⁷ Přerušování blokády námořního spojení mezi Kjúšú a královstvím Päkče znamenalo, že v roce 538 (někdy se uvádí i rok 552) mohl být v Japonsku oficiálně představen buddhismus. Z dnešního hlediska můžeme polemizovat, jakou měrou se o přijetí buddhismu v Japonsku zasloužila porážka Iwaiova povstání, pokládáme však za nezpochybnitelné, že bezpečnost námořních cest mezi Korejským poloostrovem a Japonskem byla v daném období pro císařský dvůr v Jamatu jednou z priorit. (Reischauer a Craig, s. 15.)

například čínské záznamy o diplomatické návštěvě z roku 600⁹⁸, kterou na dvůr čínské dynastie Suej (隋, *Zui*) vyslal „král Wa“ (倭王, *Wa ó*). Popis okolí „královského dvora“, odkud poselstvo přišlo, nápadně připomíná okolí hory Aso nacházející se na Kjúšú.⁹⁹ Na základě uvedených informací nás proto snad ani nemůže zaskočit fakt, že přestože byl Iwai prohlášen za nepřítele císařského dvora, byla mu po jeho smrti v Iwatojamě (岩戸山) postavena největší pohřební mohyla, jaká byla doposud na Kjúšú nalezena.

3.3. Koncept *uči* a *soto* v rané japonské společnosti

Z doposud uvedených informací již víme, že během několika prvních staletí našeho letopočtu byly japonské ostrovy politicky roztržštěné a budování státu se vyvíjelo nárazově v obecném kontextu geopolitického soupeření a poměřování sil. Neustálé rozšiřování geografických a kulturních hranic japonské říše v tomto období s sebou přineslo hned několik problémů týkajících se sociální a kulturní integrace nově podrobených kmenů a korejských emigrantů.

Důležitou roli při procesu začleňování obyvatel z dobytých území do japonského státu hrál společenský koncept *uči* (内) a *soto* (外), jehož kořeny můžeme spojovat se vznikem systému rodů *udži* a podřízených komunit *be*. Dichotomická idea *uči* a *soto*, popisovaná jako základní pilíř japonské společnosti, se stala v západním světě velmi populární v období po druhé světové válce, kdy byl všeobecný zájem o japonskou kulturu přiživován texty zabývajícími se jedinečností japonské národní a kulturní jedinečnosti, tzv. *nihondžinron* (日本人論).

Výraz *soto* můžeme volně přeložit jako „vně“ a překlad *uči* pak přibližně odpovídá výrazu „uvnitř“. Uvedená dvojice slov bývá v euroamerickém kulturním prostředí označována také jako „oni“ versus „my“. Ve své podstatě se jedná o komplexní systém dělení společnosti na dvě odlišné skupiny, přičemž jedinec může být v různých kontextech členem různých skupin. Příslušenství k jedné či druhé skupině pak následně

⁹⁸ Kronika *Nihonšoki* se nezmiňuje o žádném poselstvu, které by v roce 600 bylo vysláno do Číny. Nejbližší záznam k tomuto datu pochází až z roku 607 z období vlády císařovny Suiko. (O no Yasumaro a Aston, s. 478–480)

⁹⁹ TSUNODA Ryūsaku a L. Carrington GOODRICH (ed.). *Japan in the Chinese Dynastic Histories: later Han through Ming dynasties*. South Pasadena: P. D. & Ione Perkins, 1951. s. 34.

výrazným způsobem ovlivňuje jazyk, chování a myšlení jedince.¹⁰⁰ Tento způsob myšlení v průběhu staletí zakořenil v japonské společnosti až do té míry, že je reflektován i v tradiční architektuře, kdy rozdílná tloušťka zdí reflektuje podstatu principu dualismu „vnějšího“ a „vnitřního“ prostoru.¹⁰¹

Problematickým se princip dělení společnosti na *učī* a *soto* stává v okamžiku, kdy je aplikován na cizince, imigranty nebo menšiny. Osoby náležící do některé z těchto skupin spadají automaticky do skupiny *soto* a teoreticky je reálná šance na přesunutí se do skupiny *učī* takřka mizivá. V následujících odstavcích se proto zaměříme na rozdíly v uplatňování principu *učī* a *soto* na vybraných příkladech společenstev podrobených říší Jamato během 4.–9. století.

Současní historici předpokládají, že jednou z hlavních příčin, proč začalo docházet k rozlišování mezi *učī* a *soto*, byla rostoucí fyzická diference obyvatel japonských ostrovů. Na přelomu 4. a 5. století již bylo možné pozorovat rozdíly u kmenů, mezi jejichž předky převládali lidé kultury *Džómon*, a kmenů, u nichž převládaly geny lidí kultury *Jajoi*.¹⁰² Potomci *jajoi*ské kultury měli spíše mongoloidní rysy, kdežto potomci kultury *Džómon* se svým vzhledem blížili více europoidní rase. Genový základ ovšem nebyl jediným prvkem, který ovlivnil vznik rozdílů mezi obyvateli různých částí japonských ostrovů, jelikož moderní Japonci v sobě nesou genetické znaky ukazující na míšení obou zmíněných kultur. Z tohoto důvodu se usuzuje, že kromě genetické výbavy hrály významnou roli při vzniku tělesných rozdílů mezi populací různých částí Japonska také rozdíly ve stravování a v celkových okolních životních podmínkách.¹⁰³

Zmínky o rozšíření konceptu *učī* a *soto* v rané japonské společnosti nalézáme již v nejstarších dochovaných písemnostech. V kronikách *Kodžiki* a *Nihonšoki* jsou v případě ostrova Kjúšú zmiňovány vzpurné barbarské kmeny označované jako lid Kumaso¹⁰⁴ (熊襲) a lid Hajato¹⁰⁵ (隼人). Tyto kmeny byly údajně začleněny

¹⁰⁰ ISHIKAWA Satomi. *Seeking the self: individualism and popular culture in Japan*. New York: Peter Lang, 2007. s. 100.

¹⁰¹ MIZUNO Yutaka. *Some Differences in the Images of 'Wall' in Japanese and European Languages* [online]. Kasugai, 1993. s. 67. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://web.uri.edu/iaics/files/06-Yutaka-Mizuno.pdf>.

¹⁰² Kidder, s. 101.

¹⁰³ Tamtéž. s. 79–80.

¹⁰⁴ Lid Kumaso pocházel z provincií Higo, Hjúga a Sacuma v oblasti středního Kjúšú.

¹⁰⁵ Lid Hajato pocházel z provincie Ósumi na jihu Kjúšú. Existuje teorie tvrdící, že lidé Hajato byli pouze vedlejší větví klanu Kumaso. (TAKEMICU Makoto. *Kodžiki, Nihonšoki o širu džiten*. Šohan. Tókjó: Tókjódó Šuppan, 1999. s. 223)

do japonského státu na konci 4. století, avšak až do první poloviny 8. století docházelo na území obývaných lidmi Kumaso a Hajato k častým rebeliím.¹⁰⁶

Svědectví o tom, že císařský dvůr považoval uvedené kmeny za prvek *soto*, můžeme objevit v samotném lingvistickém pojmenování obou rodů. Japonská pojmenování „Hajato“ a „Kumaso“ lze do češtiny také přeložit jako „sokolí lidé“ a „medvědí lidé“. Zvířecí symbolika použitá v pojmenování a následně i při popisu vzhledu a zvyků kmenů Hajato a Kumaso byla prostředkem, který měl napomoci upravit společenský obraz obou minorit v očích obyvatel Jamata.

Pokročilejší stupeň cílené dehonestace kmenů, které představitelé Jamata řadily do skupiny *soto*, představuje užití obecného výrazu *cučigumo*¹⁰⁷ (土蜘蛛), který se ve velké míře vyskytuje například v *Zápisích z provincií*, tzv. *fudoki*¹⁰⁸ (風土記). Výraz *cučigumo* je ve *fudoki* používán v přeneseném slova smyslu jako hanlivá metafora. Démonizace kmenů odporujících císařskému dvoru byla prostředkem, který byl vytvořen pro potřeby legitimace nadvlády říše Jamato nad územími okupovanými „barbarskými“ kmeny. Vytváření bariér mezi „vnějším“ a „vnitřním“ světem napomohlo rozšíření centralistického pohledu (z pozice obyvatelstva Jamata) na společenské uspořádání v Japonsku.

Rozdělení na *uči* a *soto* se dále projevovalo například i při rekrutování pohraničních jednotek strážících hranice severního Kjúšú a přilehlých ostrovů Cušimy a Iki. Jednotky, které zde byly po roce 664 dislokovány, byly verbovány přednostně z východních oblastí Honšú, jelikož na císařském dvoře převládal názor, že původním obyvatelům Kjúšú se nedá důvěřovat.¹⁰⁹

Jak jsme zmínili výše, možnost přechodu ze skupiny *soto* do skupiny *uči* je pro zástupce cizinců a menšin takřka nemožný, přesto přibližně v 8. století došlo k významné revizi pohledu císařského dvora na obyvatele Kjúšú. Příčinou začlenění Kjúšú do „vnitřního okruhu“ japonské říše byla zřejmá potřeba vymezit se vůči civilizacím asijského

¹⁰⁶ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 58.

¹⁰⁷ Původní význam slova *cučigumo* je označení pavoučích monster, která žijí pod zemí a která se vyskytují v japonské mytologii.

¹⁰⁸ AOKI Michiko Yamaguchi. *Records of wind and earth: a translation of Fudoki, with introduction and commentaries*. Ann Arbor, Mich.: Association for Asian Studies, 1997. s. 39, 44, 70, 236, 239–241, 244, 249, 259–264, 266–269.

¹⁰⁹ Tento systém byl v praxi udržován až do roku 795, kdy konečně převzali kontrolu hranic strážci původem z Kjúšú. (Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 64)

kontinentu. Japonsko v daném období dosáhlo již natolik vyspělé úrovně, že bylo možné udržovat četné obchodní a diplomatické styky s Koreou a Čínou a Kjúšú hrálo v těchto kontaktech zásadní roli.

Nově nabytý status Kjúšú se odrazil například v částečné rehabilitaci postavení lidu Hajato, jehož původ začal být spojován s Bohem vzmáhajících se plamenů (火照命, *Hoderi no mikoto*), který je oficiálně součástí nejstarší japonské mytologie.¹¹⁰ Příklad rodu Hajato názorně ilustruje, jaký sociokulturní přesah může mít změna geopolitického postavení regionu v rámci státního celku. Pro srovnání můžeme uvést paradigma vnímání postavení lidu Emiši, který původně obýval velkou část severního Honšú a Hokkaidó a podobně jako lid Hajato dlouho kladl odpor expanzi japonského císařství. Vzhledem k dlouhodobé absenci potřeby důkladného vymezení severní hranice Japonska však nebyli Emiši nikdy z pohledu císařského dvora začleněni do okruhu *učí*, což bylo jedním z důvodů jejich dlouhodobé diskriminace a utlačování.

¹¹⁰ DICKINS, Victor F. The Origins of the Japanese State. *The English Historical Review* [online]. Oxford University Press, 1899, 14(54). s. 220.

4. Severní Kjúšú jako vstupní brána do Japonska

Obsah předcházejících kapitol bychom mohli shrnout jako přehled dějin soupeření dvou ústředních oblastí, které zformovaly podobu japonského státu v raném období jeho vývoje. Severní Kjúšú, jež mohlo z počátku těžit ze své výhodnější geografické polohy, nakonec v tomto zdánlivém boji o moc prohrálo s oblastí Kinai, která i přes svou relativně velkou vzdálenost od vyspělých kultur pevninské Asie dokázala sjednotit Japonsko pod svým velením. Další vývoj japonské společnosti následně přisoudil oblasti severního Kjúšú pozici periferní oblasti. Toto označení ovšem zcela neodpovídalo realitě. Opustíme-li hranice japonských ostrovů a vstoupíme-li do kontextuálního měřítka východní Asie, zjistíme, že severní Kjúšú v určitých oblastech bylo pokládáno za centrum společenského dění. V následujících podkapitolách se proto pokusíme rozšířit náš úhel pohledu o zamyslet se, jaká byla skutečná pozice severního Kjúšú.

4.1. Dazaifu

Když byl Mičizane Sugawara (菅原道真, 845–903) v roce 901 jmenován guvernérem Dazaifu, dostalo se mu jedné z největších poct, kterých mohl v Japonsku v období Heian aristokrat dosáhnout. V teoretické rovině bylo Dazaifu ležící na severu Kjúšú nedaleko Hakatského zálivu hned po Kjótu druhým nejvýznamnějším administrativním centrem v říši a tomu odpovídala i moc jeho guvernéra. Z praktického hlediska však bylo udělení postu guvernéra Dazaifu chápáno jako trest a bylo přirovnáváno k nucenému vyhnanství.¹¹¹

Z osobních písemností, které se nám do dnešních dnů po Mičizanem Sugawarovi dochovaly, víme, že pro významného aristokrata zvyklého na rušný život hlavního města byl poklidný život na periferii japonské říše doslova utrpením. Prestiž úřadu správce Dazaifu v 10. století prudce klesla poté, co se japonský dvůr rozhodl upustit od udržování oficiálních diplomatických vztahů s Koreou a Čínou a dal přednost rozvoji mezinárodního obchodu. Ohlédneme-li se ovšem hlouběji do minulosti, zjistíme, že postavení Dazaifu v rámci Japonska nebylo vždy tak nepodstatné.

¹¹¹ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 67.

První zmínka o titulu *Cukuši dazai*, který propůjčoval svému nositeli právo reprezentovat císařský dvůr při přijímání zahraničních hostů, pochází z roku 609, ale jeho pravidelné užívání je spojeno až s vybudováním nového správního centra v Dazaifu v roce 663.¹¹² Urgentní potřeba výstavby nového centra regionálního významu byla důsledkem snahy o vytvoření jasné hranice mezi Japonskem a Koreou po událostech, které jsme popsali v předcházející kapitole¹¹³.

Dazaifu bylo projektováno, podobně jako v pozdějším období města Nara a Kjóto, s ohledem na pravidla taoistické geomantie, to znamená, že byl brán ohled na pozice hor a řek v okolí. Stejný princip byl použit i při plánování rozložení města a především pak komplexu *Kórokan* (鴻臚館), který se skládal z paláce, v němž byla přijímána zahraniční poselstva, sídla guvernéra a dalších budov tvořících zázemí pro bezchybné fungování diplomatické mise.

Přijímací palác sestával ze dvou obdélníkových areálů. Každý měřil 74 metrů od východu k západu a 56 metrů od severu k jihu. Podle dochovaných záznamů mohla obě křídla paláce dohromady pojmut až 700 členů zahraniční delegace.¹¹⁴ V době svého vzniku patřil *Kórokan* k nejluxusněji vybaveným palácům v celém Japonsku¹¹⁵, jelikož jeho úkolem bylo ohromit zahraniční poselstva a vyvolat v nich dojem, že Japonsko již dosáhlo natolik vyspělé úrovně, aby mohlo být pokládáno za rovnocenného partnera dynastií vládnoucích v Číně a Koreji.

Se členy zahraničních delegací bylo zacházeno s patřičnou úctou a okázalostí. Jednou z mnoha povinností guvernéra Dazaifu, jehož pozice byla v počátečním období existence správního centra často obsazována členy císařské rodiny, proto také bylo pořádání různých banketů a oslav. Na těchto společenských událostech vystupovali tanečníci a hudebníci, kteří byli mistry v uměleckých formách *gagaku* (雅楽), z nichž se později ve středověku vyvinulo divadlo *sarugaku* (猿楽) a divadlo *nó* (能).¹¹⁶ Přípravu jídla měl na starosti vrchní šéfkuchař zvaný *šučúó* (主廚長), který podle měl podle zákoníku Jóró

¹¹² COBBING, Andrew. *Hakata: the cultural worlds of Northern Kyushu*. Leiden: Brill, 2013. s. 25.

¹¹³ Viz 3.1. Postavení severního Kjúšú v rámci japonské říše před reformami *Taika*.

¹¹⁴ Batten, s. 69.

¹¹⁵ Až do vybudování Nary a Kjóta nepokládali japonští císařové a císařovny žádné z tehdejších hlavních měst za dostatečně reprezentativní, a proto byly všechny diplomatické ceremonie, které by běžně probíhaly na císařském dvoře, včetně přebírání diplomatických darů, pořádány v *Kórokanu*. (Batten, s. 76.)

¹¹⁶ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 70.

¹¹⁷ (養老律令, *Jóro ricurjó*) hostům servírovat marinované maso s octem, kořeněnou a nakládanou zeleninu, pastu ze zkvašených fazolí, sušené ryby a rýži.¹¹⁸

O bezpečnost hostů se starali strážci *sakimori*, kteří pocházeli převážně z oblasti Kantó. Kromě ochrany zahraničních hostů bylo jejich úkolem zároveň zamezit kontaktu mezi zahraničními diplomaty a místním obyvatelstvem. Volný pohyb cizinců po území Dazaifu, případně jeho okolí, byl z pochopitelných důvodů tím posledním, co si mohl císařský dvůr přát.¹¹⁹ Vysokou míru důslednosti izolace korejských a čínských poselstev, která v mnoha případech v Dazaifu pobývala i několik měsíců, například ilustruje nález několika latrín, jejichž výzkum poukázal na zřejmé rozdíly ve stravování jejich uživatelů, což ve svém konečném důsledku napomohlo identifikovat jejich národnost.¹²⁰

Podle zákoníku Taihó bylo hlavním posláním Dazaifu, kromě přijímání zahraničních emisarů, dohlížet na obranu severního Kjúšú a fungovat jako správní centrum oblasti. V tomto ohledu se Dazaifu stalo zmenšenou verzí japonského hlavního města, a i svou administrativní organizací připomínala jakousi miniaturní verzi centrální vlády. Zvláštní postavení místní samosprávy názorně dokresluje i skutečnost, že v 7. století byl v Dazaifu postaven buddhistický chrám Kanzeondži (觀世音寺), jeden ze tří¹²¹ nejstarších buddhistických chrámů v zemi.¹²²

Kromě šíření buddhismu sehrálo Dazaifu svou roli také v další oblasti japonské kultury – v poezii. Obraz života v Dazaifu, který byl alegoricky spojován s pocity osamělosti a vzdálenosti, se stal inspirací pro básnickou tvorbu bezpočtu úředníků a vojáků, kteří zde, daleko od svého rodného kraje a svých nejbližších, vykonávali službu. Některé z jejich teskných básní, pro které se vžilo označení *sakimori no uta* (防人の詩), se nám dochovaly například v básnické antologii *Manjōšú* (万葉集). Následující báseň, vytesanou do kamenného pomníku, můžeme nalézt poblíž zřícenin hradu Maizuru v dnešní Fukuoce.¹²³

¹¹⁷ Sepsán v roce 718 a následně uveden do praxe v roce 757.

¹¹⁸ Batten, s. 72.

¹¹⁹ Etiketa jednání s cizinci byla jasně popsána v knize *Engišiki* (延喜式), která vznikla na příkaz císaře Daiga (醍醐天皇, 885–930).

¹²⁰ Batten, s. 73.

¹²¹ Další se nacházely v Naře a oblasti Kantó.

¹²² Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 70.

¹²³ Viz příloha č. 11.

今よりは	<i>Ima jori wa</i>	
秋づきぬらし	<i>akizukinuraši</i>	Zdá se, že podzim je tady –
あしひきの	<i>aši hiki no</i>	ve stínu borovic na úbočí hor
山松かげに	<i>jamamacu kage ni</i>	se na plné kolo rozezpívaly cikády! ¹²⁴
ひぐらし鳴きぬ	<i>higuraši nakinu</i>	

Osud Dazaifu jakožto „předsunutého císařského dvora“ byl úzce propojen s osudy panovnických dynastií na asijské pevnině. Geopolitické změny 10. století, především pak pád tchangské Číny, vyhocení vztahů mezi královstvími Silla a Kogurjó na Korejském poloostrově a rozmach pirátství, byly znamením konce slávy kdysi tak velkolepého *Kórokanu*. Když byl následně v 11. století *Kórokan* nakonec opuštěn a hlavní pozornost císařského dvora se začala upínat k bohatství obchodních lodí kotvících v nedaleké Hakatě, bylo jasné, že na Dazaifu zbyla nezáviděníhodná role „opuštěného a zapomenutého strážce západní hranice“.

4.2. Diplomatické a kulturní vztahy s Čínou a Koreou

Dějiny vzájemných diplomatických vztahů mezi Japonskem a jeho nejbližšími sousedy jsou charakteristické svým pravidelným střídáním dlouho trvajících období japonské otevřenosti, které jsou následovány obdobími japonské izolace. V rámci této podkapitoly se důkladně seznámíme se stavem japonské zahraniční politiky v období po roce 663, kdy došlo, jak jsme se dozvěděli v předcházející kapitole, k jednoznačnému vymezení nejzazší hranice výkonné moci japonského císařství v oblasti Kjúšú.

Začátek našeho zkoumání spadá do období Asuka, které je v okruhu japonských dějin obecně vnímáno jako epocha přebírání kultury vyspělé Číny. Ačkoliv je čínský vliv na Japonsko v této historické fázi nepopíratelný, měli bychom si uvědomit, že jednotlivé prvky čínské kultury, jako je například náboženství a písmo, přicházely do Japonska zprostředkovaně skrze Korejský poloostrov. Právě intenzivní diplomatické vztahy s korejskými královstvími Päkče, Silla a Kogurjó byly v mnoha případech oním „hnacím motorem“, který uváděl do pohybu kulturní a ekonomický rozvoj Japonska.

¹²⁴ *Manjóšú III. Deset tisíc listů ze starého Japonska*. Přel. A. Líman. Praha: Brody, 2001. s. 325.

Jak jsme se dozvěděli v předcházející kapitole, v roce 663 se Japonsko rozhodlo ovlivnit události na Korejském poloostrově a svedlo se spojenými vojsky korejského království Silla a čínské dynastie Tchang krvavou bitvu u Hakusukinoe. Bohužel pro Japonce, bitva skončila jejich drtivou porážkou a císař Tendži vydal rozkaz k opevnění severního Kjúšú v očekávání blížící se čínsko-korejské invaze.

Zvláštní shodou okolností však místo invazního vojska dorazilo k japonským břehům v roce 668 sillské diplomatické poselstvo, které s sebou přiváželo množství darů pro císaře Tendžiho. Tato událost odstartovala sérii diplomatických výměn, která pokračovala po celé další století.

Nečekaná změna v postoji království Silla vůči Japonsku byla výsledkem geopolitických změn, ke kterým po bitvě u Hakusukinoe došlo. Bývalí spojenci, říše Tchang a království Silla, měli s korejským poloostrovem rozdílné plány, což je nakonec svedlo proti sobě. Silla se sice podařilo v roce 676 sjednotit Korejský poloostrov, avšak obavy z mocné Čínské říše jen tak nezmizely. Silla se proto rozhodla navázat přátelské vztahy s Japonskem, jelikož doufala, že by jí Japonci přišli v případě napadení tchangskou říší na pomoc.¹²⁵

Do konce 7. století vyslala Silla do Japonska celkem 23 poselstev, zatímco Japonsko vyslalo během stejného období do Sily poselstev pouze devět. Během prvních tří dekád 8. století pak Silla vyslala do Japonska dalších devět delegací, Japonsko na opačnou stranu Cušimského průlivu vypravilo misí pět.¹²⁶ Nepoměr v počtu vyslaných poselstev nám zřejmě odkazuje na skutečnost, že Silla měla na dobrých vztazích s Japonskem větší zájem, než tomu bylo v opačném případě.

Hlavní smyslem udržování oficiálních diplomatických vztahů se Sillou v 8. století byla výměna zboží, politická legitimizace císařské moci a zisk informací.¹²⁷ Korejští diplomaté se postupně stávali více obchodníky, než velvyslanci královského rodu. Od roku 730 zaznamenáváme trend, kdy poselstva vysílaná ze Sily již nevozí oficiální průvodní dopis *kokušo* (国書) a neskrývají své obchodnické záměry za „diplomatické poslání“ svých deputací.

¹²⁵ Batten, s. 52–53.

¹²⁶ Tamtéž. s. 52–53.

¹²⁷ Tamtéž. s. 79.

Nový druh „obchodních“ delegací s sebou z Koreje přivážel širokou paletu různých druhů koření, parfémy, léky, barviva, keramiku korejské i čínské výroby, zrcadla, hřebeny či buddhistické předměty. Obzvláště ceněným zbožím pak bylo sapanové dřevo, jehož povrch při povaření ve vodě nabyl odstínu sytě tmavé červené barvy. Velkou část nákladu tvořila také lakovaná železná zrcadla. Japonská šlechta za tyto předměty Korejcům neplatila penězi, ale hedvábím a nitěmi.¹²⁸

Oficiální diplomatické styky mezi Japonskem a Sjednocenou Sillou zanikly na konci 8. století. Vládnoucí rody obou zemí usoudily, že se již navzájem nepotřebují. Pozornost Koreje se v tomto období začala ubírat směrem k Číně a Japonci navázali přátelské vztahy s královstvím Parhe¹²⁹ (渤海, *Bokkai*), které bylo nástupnickým státem Kogurja a které se rozprostíralo na pomezí Koreje a Mandžuska.

Japonsko se ve vztahu k Parhe, stejně jako v případě Sily, stylizovalo do pozice nadřazeného státu a již od prvního vzájemného kontaktu, k němuž došlo v roce 727, vyžadovalo od Parhe akceptování role vazalského státu. Parhe se rozhodlo japonským požadavkům vyhovět. Výhody, které Parhe ze vzájemných ekonomických a politických kontaktů s Japonskem plynuly, převyšovaly případné ztráty.¹³⁰

Vzhledem ke své geografické poloze a nepřátelským vztahům se Sillou, nebyla pro diplomatická poselstva království Parhe cesta do Dazaiфу bezpečná. Císařský dvůr v Kjótu tedy svolil, aby byla Parhe udělena výjimka a jeho diplomaté mohli připlouvat do přístavu Curuga (敦賀), který se nacházel v provincii Ečizen (越前国, *Ečizen no kuni*). Místnímu guvernérovi byly propůjčeny podobné pravomoci, jaké náležely guvernérovi Dazaiфу, a i nově vybudovaný přijímací palác pro poselstva byl zmenšenou verzí paláce nacházejícího se v Dazaiфу.¹³¹

Cílem císařského dvora v Kjótu byla monopolizace veškerých zahraničních vztahů, a proto v 8. století byly zakázány veškeré soukromé cesty do zahraničí, výjimku tvořily cesty buddhistických mnichů, jejichž cílem bylo studium.¹³² Japonští mniši, na rozdíl od

¹²⁸ Batten, s. 62.

¹²⁹ Parhe existovalo mezi lety 698–926.

¹³⁰ Batten, s. 77.

¹³¹ Tamtéž. s. 78.

¹³² Tamtéž. s. 82.

císařského dvora v daném období, upřednostňovali přímý kontakt s čínskou kulturou a cílem jejich cest na pevninu byla říše Tchang.¹³³

Pro japonská diplomatická poselstvům směřující do tchangské Číny používáme označení *kentóši* (遣唐使). Mezi lety 779–838 byly do Číny vyslány tři oficiální poselstva¹³⁴, přičemž další cesta byla na plánována na rok 894. Její hlavní ambasador, Mičizane Sugawara však přemluvil císaře Udu (宇多天皇, *Uda tennó*, 867–931), aby plánovanou misi s přihlédnutím ke zhoršení politické a bezpečnostní situaci na kontinentě zrušil.¹³⁵ Když pak v roce 907 skutečně došlo důsledkem vnitřních rebelií k zániku říše dynastie Tchang, jediným diplomatickým partnerem až do svého zániku v roce 926, zůstalo království Parhe.

Sled výše popsaných událostí vedl k tomu, že se Japonsko v 10. století rozhodlo ukončit veškeré oficiální diplomatické vztahy se sousedními říšemi v Číně a Koreji.¹³⁶ Postavení japonského císařského dvora na domácí politické scéně bylo v tomto období již dostatečně silné natolik, aby nemuselo hledat oporu pro svou vládu v diplomatických vztazích se zahraničními velmocemi. Také luxusní zboží, k němuž se doposud japonská aristokracie dostávala výhradně díky výměně diplomatických delegací, bylo dostupnější zásluhou rozšíření mezinárodního obchodu.

4.3. Mezinárodní obchod a Hakata

Vzhledem k ostrovní poloze Japonska a jeho omezeným zdrojům nerostného bohatství, nás zřejmě nepřekvapí skutečnost, že mezinárodní obchod má v Japonsku dlouhou tradici. Ve svých počátcích byly mezinárodní obchodní vztahy velmi úzce propojeny s oficiálními diplomatickými vztahy, což zapříčinilo, že k exotickému zboží měli v Japonsku přístup výlučně představitelé nejvyšších společenských elit. Tento způsob omezeného obchodování zpočátku vyhovoval představám císařského dvora o jeho

¹³³ Výsledkem těchto cest bylo, mimo jiné, představení učení buddhistických škol Tendai (天台宗, *Tendaišú*) a Šingon (真言宗, *Šindaišú*) v Japonsku. (Reischauer a Craig, s. 26)

¹³⁴ Ve srovnání s počtem japonských poselstev *kenzuiši* (遣隋使), oficiálních misí k císařskému dvoru dynastie Suej, šlo o značný pokles.

¹³⁵ Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 81.

¹³⁶ K znovuoobnovení diplomatických vztahů s Čínou došlo až po více než 350 letech v roce 1401, kdy k restituci vzájemných vztahů inicioval šógunát Ašikaga (足利幕府 *Ašikaga bakufu*, 1336–1573) hledající oporu pro své mocenské postavení v rámci japonských ostrovů.

výlučném společenském postavení, ovšem z dlouhodobého hlediska byl daný stav neudržitelný.

Postupný přechod od centralizovaného hospodářství k soukromému vlastnictví, který vyvrcholil v 8. století vznikem vrchnostenských statků neboli *šóenů* (莊園), měl hluboký dopad na bohatnutí nejen dvorské, ale i nižší šlechty, což oslabovalo pozici císařského dvora a ve svém důsledku zpřístupnilo luxusní zahraniční zboží širší veřejnosti.¹³⁷

První úředně zaznamenaný pokus o navázání obchodních vztahů na čistě profesionální obchodní úrovni pochází z roku 831, kdy do Hakatského zálivu připlula korejská obchodní loď. Korejské obchodníky brzy následovali i jejich čínští kolegové, kteří motivováni vidinou obchodních zisků dorazili poprvé k hakatským břehům v roce 842.¹³⁸

Státní rada (太政官, *Daidžókan*) v reakci na uvedené případy vydala edikt, který nařizoval státním úředníkům v Dazaifu, aby byl veškerý zahraniční obchod omezen pouze na přístav v Hakatě a každá loď, která přijede za účelem obchodu, aby podléhala důkladné kontrole převáženého nákladu, přičemž nejluxusnější zboží mělo být odkoupeno pro potřeby císaře. Zbylé předměty, o které císařský dvůr neprojevil zájem, mohly být odprodány ostatním zájemcům, avšak muselo tak být učiněno pod oficiálním úředním dohledem, aby nedošlo k nepřiměřenému nadcenění tohoto zboží.¹³⁹

Toto nařízení bylo jedním z prvních pokusů o regulaci nově etablovaného mezinárodního obchodu. V následujících letech se císařský dvůr v Kjótu ještě několikrát pokusil omezit relativně volný obchod mezi zahraničím a Japonskem. Například v průběhu 9. století přešla povinnost kontroly přiváženého zboží z úředníků dislokovaných v Dazaifu na členy obchodní komise, kteří pocházeli z Kjóta. Další zásah omezení soukromého obchodu přišel v roce 911, kdy bylo kapitánům zahraničních lodí nařízeno, aby mezi jednotlivými obchodními cestami do Japonska dodržovali dvouletý odstup.

¹³⁷ Reischauer a Craig, s. 31–32.

¹³⁸ ADOLPHSON, Mikael S., Edward KAMENS a Stacie MATSUMOTO. *Heian Japan, centers and peripheries*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007. s. 364.

¹³⁹ Batten, s. 113.

Účinnost císařských omezení byla velmi omezená, japonská šlechta si luxusní čínské zboží velmi oblíbila a poptávka po čínském hedvábí a porcelánu byla silnější než veškeré zákazy. Kromě čínského hedvábí a porcelánu byla v Japonsku poptávka i po exotickém koření, medicíně, čaji, železe a dřevě tropických druhů stromů. Naopak čínští obchodníci měli zájem o japonské hedvábí, lakované předměty, japonské meče, zbroje, vějíře a oblečení. Zvláštní oblibě se těšily také surové materiály jako zlato, jantar, perly, zvířecí kožešiny a síra (surovina potřebná pro výrobu střelného prachu).¹⁴⁰

Proměna Hakaty z malého lokálního přístavu v centrum mezinárodního obchodu významného nejenom pro japonské ostrovy, ale i pro sousední Čínu a Koreu s sebou přinášela různá rizika. Zahraniční obchodníci s sebou kromě vzácného zboží často přiváželi i nemoci, které pro ně sice nemusely představovat žádnou hrozbu, ale pro Japonce ztělesňovaly v případě propuknutí epidemie velké nebezpečí.¹⁴¹ Ani častý výskyt epidemií infekčních nemocí však nedokázal zabránit dalšímu rozvoji Hakaty. Důkazem může být založení první čínské čtvrti v Japonsku, kde se od konce 11. století usazovali čínští obchodníci specializující se na prodej japonského zboží.

Výsadní pozice Hakaty na poli mezinárodního obchodu s Čínou přilákala ve 12. století pozornost jednoho z nejsilnějších vojenských rodů v Japonsku, rodu Taira. V roce 1119 započali Tairové se svým plánem na ovládnutí Hakaty, když se jim podařilo získat rozsáhlá panství na severu Kjúšú. Během následujících let se rodoví vůdcové Tadamori Taira (平忠盛, 1096–1153) a Kijomori Taira (平清盛, 1118–1181) snažili upevnit pozici svého rodu na Kjúšú a vybudovat si zde mocenskou základnu, což se jim nakonec podařilo, jelikož oba byli jmenováni do pozice guvernéra Dazaifu.¹⁴²

Za vlády rodu Taira bylo hakatské přístaviště značně rozšířeno a obchod s čínskou dynastií Sung¹⁴³ (宋, *Só*) představoval pro rodovou pokladnici bohatý zdroj příjmů, avšak porážka Tairů ve válce Genpei (源平合戦, *Genpei kassen*) znamenala pro Hakatu ztrátu výsadního postavení na poli zahraničního obchodu. Nově vytvořený kamakurský šógunát totiž zrušil původní císařské nařízení omezující veškerý mezinárodní obchod pouze na přístav v Hakatě a povolil zahraničním obchodním lodím přistávat ve

¹⁴⁰ Batten, s. 114–117.

¹⁴¹ Jako zajímavost uvádíme morovou epidemii, která propukla v roce 1242. Procesí mnichů tehdy procházelo po několik dní ulicemi Hakaty a pomocí odříkávání buddhistických sůter a rozprašování posvátné vody očišťovalo město od nemoci, dalo vzniknout tradici festivalu Hakata Gion Jamakasa, který je v Hakatě každoročně oslavován až do dnešních dnů. (Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 110)

¹⁴² Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 98–99.

¹⁴³ Říše Jižní Sung existovala mezi lety 1127–1279.

všech japonských přístavech dle jejich libosti. Hakata i nadále zůstávala významným obchodním přístavem, ovšem její nová role nebyla ničím víc než pouhým odleskem zašlé slávy, již se těšila za vlády rodu Taira.

4.4. Pirátství

Jak jsme se dozvěděli v předcházející podkapitole, luxusní zboží, které se do Hakaty dostávalo na palubách čínských a korejských obchodních lodí, se těšilo velké pozornosti císařského dvora v Kjótu. Císařský dvůr však nebyl jediný, kdo upíral svůj zrak na bohatstvím oplývající hakatské přístaviště. Neutuchající touha japonské aristokracie po exotickém čínském zboží dala vzniknout jednomu nechtěnému vedlejšímu jevu – rozšíření pirátství.

Japonština užívá pro slovo „pirát“ termín *kaizoku* (海賊), který můžeme doslovně přeložit jako „mořský rebel“, což celkem přesně vystihuje jeden z možných důvodů, proč se lidé v období Nara a Heian uchýlovali k pirátství. Touha po nezávislém životě mimo dosah omezujících zákonů a pravidel, z kterých profitovala jenom úzká skupina nejmocnějších rodů, byla skutečně jedním z důvodů, proč se někteří jedinci rozhodli pro pirátský způsob života. Uvedená skupina „rebelujících“ pirátů však nebyla nejpočetnější, tou byla tzv. skupina „námořních lupičů z donucení“, kteří se k pirátství uchýlovali pouze v dobách neúrody a hladu. Poslední skupinu tvoří „piráti podporovaní státem“. Jak z označení vyplývá, jednalo se o korzáry, kteří cíleně plenili a loupili na základě rozkazů vládnoucí vrstvy.¹⁴⁴

Ať už byly důvody vzniku pirátství jakékoliv, jednu věc měly společnou. Míra růstu pirátských aktivit v oblasti Japonského a Žlutého moře strmě narůstala v obdobích úpadku moci vládnoucích elit. V japonských dějinách se jedná především o období válčících států¹⁴⁵ (戦国時代, *Sengoku džidai*), v případě Koreje jde především o neklidné období mezi lety 780–935, kdy často docházelo k palácovým převratům a vzpourám venkovské šlechty, jež vyvrcholily zánikem Sjednocené Silly v roce 935.¹⁴⁶

¹⁴⁴ V Evropě je pro tento druh pirátství užíváno pojmu korzářství. Nejslavnějším představitelem korzářů byl bezpochyby sir Francis Drake (1540–1596), který ve jménu Anglie napadal španělské lodě a přístavy.

¹⁴⁵ Aktivita japonských pirátů *wakó* byla sice nejvýraznější v období válčících států, které trvalo zhruba od poloviny 15. století až po počátku 17. století, existují však domněnky, že již na přelomu 4. a 5. století n. l. japonští piráti plenili korejské osady na březích řeky Amnokkang (v češtině známé pod čínským názvem Jalu). (Cobbing, *Kyushu: Gateway to Japan*. s. 54.)

¹⁴⁶ ECKERT, Carter J. *Dějiny Koreje*. Přel. M. Bušková a kol. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny států. s. 48–53.

První písemná zmínka napadení severního Kjúšú korejskými piráty (新羅賊, *Širagi zoku*) pochází z roku 811, kdy tři lodě přistály u břehů Cušimy a posádka jedné z lodí byla okamžitě napadena a pobita japonskými strážnými, načež zbývající lodě odpluly. Podobná událost se odehrála i o dva roky později, kdy pět korejských lodí zakotvilo na ostrově Odžika nacházejícím se východně od provincie Hizen. Japonské hraniční stráže opět svedly krátký boj s domnělými piráty, později se však od zajatců dozvěděly, že šlo o imigranty z království Silla, kteří prchali před válkou. V důsledku těchto událostí byl na Cušimu vyslán oficiální tlumočnick, jehož úkolem bylo zabránit případným nedorozuměním.¹⁴⁷ Dnes však můžeme pouze polemizovat, jak účinné opatření to bylo a kolik korejských imigrantů vlastně zemřelo dřív, než mohli být vyslyšeni, jelikož byli považováni za piráty.

Jestliže si japonští strážníci nemohli být na počátku 9. století jistí úmysly posádek připlouvajících korejských lodí, tak kolem roku 900 již nebylo pochyb o tom, že k pobřeží Cušimy, Iki a severního Kjúšú připlouvaly v drtivé většině případů pouze pirátské lodě. O rostoucí troufalosti sillských pirátů svědčí nájezd na Hakatu z roku 869, kdy se jim podařilo uloupit roční tribut hedvábných tkanin provincie Buzen, který byl každoročně posílán jako daň do Kjóta.¹⁴⁸

Jako další názorný příklad ilustrující rozsah pirátské aktivity můžeme uvést opakované nájezdy korejských pirátů na ostrovy Cušima, Iki a provincii Hizen z let 893–895, do nichž bylo podle odhadů zapojeno na 2 500 pirátů. Korejci, kteří byli během těchto nájezdů zajati, tvrdili, že se k pirátství uchýlili kvůli špatné sklizni a jejich jednání bylo „posvěceno“ samotným králem Sjednocené Sily.¹⁴⁹

Zprávy o pirátských nájezdech, které se k císařskému dvoru dostávaly z Dazaifu prostřednictvím spěšných posílů zvaných *hieki* (飛 駟), vyvolávaly mezi dvorskou šlechtou velké pozdvižení. Drancování státního majetku, jak tomu bylo v případě výše uváděného útoku na Hakatu z roku 869, poškozovalo reputaci vládnoucí vrstvy nejenom v očích okolních států, ale především nebezpečně ovlivňovalo názor provinční šlechty na schopnost císařského dvora v Kjótu spravovat japonskou říši. Dvorská šlechta proto podnikla kroky, které měly posílit zabezpečení severního Kjúšú.

¹⁴⁷ Batten, s. 84.

¹⁴⁸ Tamtéž. s. 87.

¹⁴⁹ Tamtéž. s. 92.

Obrana severního Kjúšú byla svěřena do rukou vyhlášeného válečníka Takimoriho Sakanoueho (坂上瀧守, 825–881), který nechal posílit stavy místních posádek a pravidelně navštěvoval buddhistické chrámy v Dazaifu, kde prosil bohy o pomoc.¹⁵⁰ Kromě toho však nemohl podniknout zhola nic, jedině piráti byli tím, kdo rozhodoval o místě a čase příštího útoku.

Jedním z pirátů, kteří dokázali naprosto zaskočit státní autority v Dazaifu, byl i syn bývalého ministerského úředníka Jošinoriho Fužiwary (藤原良範, ?–?), Sumitomo Fudžiwara (藤原純友, 893?–941). Sumitomo Fudžiwara byl dvorským úředníkem, jenž byl vyslán do provincie Ijo (伊予国, *Ijo no kuni*), aby zde potlačil pirátství. Když mu však skončilo jeho služební období, sám se stal vůdcem nájezdných lupičů a s cílem podmanit si veškerá pobřeží Vnitřního moře zorganizoval pirátskou flotilu o síle 1 500 lodí.¹⁵¹ Vrchol Fudžiwarovy pirátské kariéry nastal v roce 941 krátce poté, co bylo v oblasti Kantó potlačeno povstání Masakady Tairy (平将門, ?–940), vydrancoval samotné Dazaifu.¹⁵² Pirátům, kteří snadno přemohli zaskočené obránce, se povedlo Dazaifu vydrancovat a zapálit *Kórokan*, baštu císařské moci na Kjúšú.

Vyplenění Dazaifu bylo pro Sumitoma Fudžiwaru a jeho nohsledy pomyslným posledním hřebíčkem do rakve. Ještě téhož roku (941) byl dostižen a zabit císařskými vojáky během bitvy u Hakatského zálivu. V letech následujících po Fudžiwarově porážce došlo v oblasti Vnitřního a Japonského moře na čas k poklesu pirátské aktivity, nicméně šlo o příslovečné „ticho před bouří“.

V roce 1019 došlo k invazi Toi (刀伊の入寇, *Toi no njúkó*), nejrozsáhlejšímu a nejkoordinovanějšímu útoku mořských banditů, který se do té doby na japonském pobřeží odehrál.¹⁵³ Zhruba 3 000 pirátů, kteří připluli směrem od Korejského poloostrova a po cestě vyplenili ostrov Cušima, se na týden usadilo na ostrově Nokonošima nacházejícím se uprostřed Hakatského zálivu. Takaie Fudžiwara¹⁵⁴ (藤原隆家, 979–1044), který byl v tu dobu guvernérem Dazaifu, se postavil vetřelcům na odpor a po úporných bojích se mu nakonec podařilo zahnat nepřátelské lodě pryč od

¹⁵⁰ Batten, s. 87–91.

¹⁵¹ Mason a Caiger, s. 72.

¹⁵² FRIDAY, Karl F. Teeth and Claws: Provincial Warriors and the Heian Court. In: *Monumenta Nipponica*, 43, 2. [online]. 1988. s. 167. [cit. 2018-05-04]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2384742?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

¹⁵³ KODAMA Kóta a Seiichiró SENŌ. *Nagasaki ken no rekiši*. Tókjó: Jamakawa Šuppanša, 1998. s. 44–46.

¹⁵⁴ Jeho strýcem byl mocný kancléř Mičinaga Fudžiwara.

břehů Kjúšú. Cena za vítězství ovšem byla veliká, během bojů přišlo o život asi 400 Japonců, dalších 1 200 obyvatel Kjúšú, především žen a dětí, bylo odvečeno do otroctví. Pobito bylo také na 400 kusů dobytka a koní a vypáleno mnoho obydlí.¹⁵⁵ Při výslechu zajatců Takaie Fudžiwara zjistil, že za invazí stál národ Džurdženů (女真, *Džošin*), kteří obývali historické území Mandžuska.

Na tomto místě je nasnadě položit si otázku, jak reagoval císařský dvůr na invazi Toi (potažmo pirátské útoky na severní Kjúšú jako celek). Odpověď na danou otázku může být trochu zarážející, ale z dochovaných písemných záznamů víme, že odezva dvora byla prakticky nulová.¹⁵⁶ Existuje několik důvodů, které nám pomohou objasnit pasivitu dvorské šlechty v řešení problémů pirátských nájezdů na japonské pobřeží.

Za hlavní problém můžeme považovat velkou vzdálenost mezi správním centrem v Dazaifu a hlavním městem v Kjótu. V případě napadení severního Kjúšú trvalo spěšnému poslovi přibližně devět dnů, než se se zprávou o pirátském nájezdu dostal do Kjóta. Připočteme-li k tomu čas potřebný pro uspořádání mimořádné schůze šlechticů odpovědných za řešení vojenských otázek a čas potřebný pro zpáteční cestu kurýra, zjistíme, že edikty s rozkazy pro guvernéra v Dazaifu neměly šanci dorazit včas.¹⁵⁷ Obrana Kjúšú tedy prakticky spočívala pouze na schopnostech a rozhodnutích guvernérů sídlících v Dazaifu, což v očích místní společnosti podřývalo autoritu císařského dvora a přispívalo k rozvoji autonomního systému založeného na autoritě lokální šlechty. Reálná moc císařského dvora na Kjúšú v období Heian byla omezena pouze na výběr daní a pravidelná písemná hlášení.

Srovnáme-li vliv centrální vlády na události odehrávající se na Kjúšú v období Nara a období Heian, povšimneme si klesajících tendencí. Nezájem dvorské šlechty o situaci v okrajových částech říše však nevedl k okamžité anarchii, nýbrž k postupné militarizaci území ohrožovaných pirátskými útoky, s čímž je spojena i rostoucí úloha vojenské vrstvy. Zatímco se dvorská šlechta v Kjótu oddávala rozvíjení tzv. fudžiwarské kultury, v okrajových částech říše se formovala vojenská šlechta *buke* (武家), jež měla brzy převzít otěže politické moci do svých rukou.

¹⁵⁵ Batten, s. 84.

¹⁵⁶ Tamtéž. s. 99.

¹⁵⁷ Z dnešního hlediska můžeme o smysluplnosti těchto ediktů pochybovat, jelikož jejich obsah se nesl ve smyslu „povolení zasáhnout proti nájezdníkům a umožnit jejich pronásledování; zároveň má být provedena oběť božstvům, aby ochránila hranice“. (Batten, s. 99–100)

5. Mongolská invaze na Kjúšú

Na konci 12. století došlo v Japonsku k událostem, které měly fatální dopad na proměnu dosavadních mocensko-politických struktur v zemi. V roce 1185 došlo poblíž průlivu Šimonoseki oddělujícího ostrovy Honšú a Kjúšú k závěrečné bitvě dlouhotrvajícího mocenského sporu mezi Minamoty a Tairy. Bitva u Dan no Ury (壇ノ浦の戦い, *Dan no Ura tatakai*) skončila jednoznačným vítězstvím rodu Minamoto, který následně ustanovil šógunát *Kamakura*. Pozice dvorské šlechty a císařského dvora byla na dalších téměř 700 let významně oslabena.

Ovládnutí Japonska provinční vojenskou vrstvou vedlo k urychlení formování feudální společnosti. Vláda Minamotů nad japonskými ostrovy byla sice oficiálně posvěcena udělením titulu *Sei taišógun* (征夷大將軍) císařem, nicméně jejich skutečná moc vycházela ze vztahů s loajálními vazaly nazývanými *gokenin* (御家人). Právě tyto vztahy založené na feudálním principu udělování lenních odměn za vojenské služby a věrnost vazalských rodů čekala na konci 13. století těžké zkouška v podobě dvou mongolských pokusů o obsazení Japonska.

Pokusy o dobytí Japonska z let 1274 a 1281 byly výsledkem více než šedesátiletého rozšiřování Mongolské říše, jenž započalo roku 1206, kdy byly rozdrobené mongolské kmeny sjednoceny Čingischánem (チンギス・カン, *Čingisu Kan*, 1160–1227). Mongolům se podařilo vytvořit obrovskou říši, která mimo jiné zahrnovala i území Číny a Koreje a která dominovala euroasijskému světu po většinu 13. století.¹⁵⁸

Mongolský zájem o Japonsko je spojován s osobou panovníka Kublaj-chána (クビライ, *Kubirai*, 1215–1294), který se dostal k moci v roce 1259. První mongolské invazi z roku 1274, předcházelo vyslání několika oficiálních mongolských poselstev (poprvé 1266), která opakovaně požadovala po „králi Japonska“¹⁵⁹, aby se podrobil Kublajchánově moci. Kamakurský šógunát se rozhodl na mongolské výzvy nereagovat, pro jistotu však nařídil svým vazalům na Kjúšú, aby se připravil na případnou invazi.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Kodet, s. 137.

¹⁵⁹ Použití takto vágního označení způsobilo v Japonsku zmatek, jelikož nebylo jasné, zda je „králem Japonska“ myšlena osoba císaře či šóguna. (Yamada, Nakaba. *Ghenkō The mongol Invasion of Japan*. London: Smith, Elder and Co., 1916. s. 87)

¹⁶⁰ Kodet, s. 261.

Mongolové pro svou invazi shromáždili celkem 23 000 vojáků (včetně 8 000), které mělo přepravit na 700 válečných plavidel různé velikosti.¹⁶¹ Plán mongolské invaze se v mnohém podobal obdobnému útoku z počátku 11. století, pirátské invazi Toi. Před samotným útokem na Hakatský záliv tak Mongolové vyplenili ostrovy Cušimu a Iki.

Přestože byli japonští obránci, díky systému signálních ohňů, včas varováni o přítomnosti blížící se mongolské flotily, k obraně Hakatského zálivu se jich povedlo shromáždít pouze 600.¹⁶² Přestože je z uvedených počtů zřejmé, že byli Japonci ve značné početní nevýhodě, podařilo se jim, i přes značné ztráty, během prvního dne bojů v Hakatském zálivu (文永の役, *bunei no eki*) nepřítele zadržet až do večera. S blížící se nocí se mongolští nájezdníci rozhodli boje ukončit a vrátit se na své lodě. Další boje měly být přesunuty do druhého dne, ovšem když se japonští obránci druhý den vrátili na pobřeží, Mongolské loďstvo bylo pryč.¹⁶³

Do dnešních dnů se nepodařilo objasnit, kam mongolská invazní flotila zmizela. Existuje sice teorie, která tvrdí, že invazní loďstvo rozmetala silná bouře, neexistují ovšem jasné důkazy, které ji potvrzovaly.¹⁶⁴

Zmizení mongolské flotily bylo kamakurským šógunátem oslavováno jako velké vítězství nad mocným protivníkem, ovšem radost z oslav neměla trvat dlouho. V roce 1275 se u japonských břehů objevily opět mongolské lodě s diplomaty, kteří požadovaly, aby se „král Japonska“ vydal do Číny a poklekl před mocným Kublaj-chánem.¹⁶⁵

Jelikož se mongolská invaze na Kjúšú v mnoha ohledech podobala invazi Toi z počátku 11. století, nabízí se nám možnost porovnat opatření, která kamakurský šógunát a heianská šlechta provedly k zajištění ochrany hakatského zálivu pro případ dalších nepřátelských útoků. Šógunát Kamakura se v tomto ohledu zareagoval rychle, okolo celého Hakatského zálivu byl vybudován obranný systém masivních kamenných zdí¹⁶⁶, které se sahaly až 20 kilometrů hluboko do vnitrozemí. Doplněn a částečně obnoven byl také systém strážných věží, který od doby svého vzniku v 7. století již chátral.

¹⁶¹ Kodet, s. 140.

¹⁶² DELGANO James P. *Khubilai Khan's lost fleet: in search of a legendary armada*. Berkeley: University of California Press, 2008. s. 94.

¹⁶³ Tamtéž. s. 96.

¹⁶⁴ Důvodem vzniku této teorie je skutečnost, že druhou mongolskou invazi z roku 1281 skutečně zastavila obrovská bouře, která potopila většinu invazní flotily. Příčiny neúspěchu první i druhé invaze jsou proto někdy ztotožňovány. (Batten, s. 47)

¹⁶⁵ Delgano, s. 100.

¹⁶⁶ Výška zdí byla asi s metry a jejich šířka v základech tři metry.

Nejdůležitějším krokem však bylo zmobilizování šógunátních *gokeninů* a vytvoření nových obraných jednotek na severu Kjúšú a vytvoření velkých zásobáren určených pro zajištění funkčnosti vojska pro případ, že by se boje s Mongoly protáhly. Všechna tato opatření byla finančně velmi náročná a představovala pro *gokeniny* velkou zátěž.

Když se u břehů Japonska v roce 1281 objevila nová, ještě velkolepější invazní flotila. Japonští samurajové již byli připraveni. Můžeme tedy tvrdit, že kamakurský šógunát zvládl úkol zabezpečení pobřežní obranu svého území lépe, než jak se k celé věci postavil císařský dvůr v období Heian. Šógun odpověděl na mongolské útoky tím, že v Hakatském zálivu vytvořil permanentní obranný systém a postavil obrannou zeď, kdežto císařský dvůr po invazi Toi neudělal nic. Laxnost, s jakou v minulosti dvorská šlechta přistupovala k obraně severního Kjúšú byla projevem slabosti tehdejší vlády.¹⁶⁷

¹⁶⁷ CONLAN, Thomas D. *In Little Need of Divine Intervention: Takezaki Suenaga's Scrolls of the Mongol Invasions of Japan*. Ithaca: Cornell University - Cornell East Asia Series, 2010. s. 271–275.

Závěr

Andrew Cobbing ve své knize *Kyushu: Gateway to Japan* celkem trefně přirovnává historickou oblast severního Kjúšú k pomyslné „vstupní bráně“, kterou do Japonska již od nepaměti přicházela vzdělanost a kultura nejenom z pevninské Asie, ale i ze vzdálenějších koutů světa. Na tomto místě bychom si dovolili navázat na Cobbingova slova a trochu je pozměnit tak, aby dle našeho názoru lépe reflektovala skutečnou podstatu severního Kjúšú.

V úvodu této práce jsme si předsevzali, že se pokusíme českému čtenáři předložit tematicky ucelenou zprávu o proměnách mocenského postavení severního Kjúšú v rámci japonského státu, k nimž došlo na pozadí více či méně významných historických událostí. V rámci zkoumání dané problematiky jsme především v kapitolách věnovaných otázce kontaktů severního Kjúšú s vyspělými kulturami Korejského poloostrova a Číny museli popisované události zasadit do širšího geopolitického rámce, jelikož jejich dopad měl regionální přesah.

Právě komplexnost příčin a následků zkoumaných historických událostí nás přivedla k myšlence, že by bylo vhodnější vnímat oblast severního Kjúšú spíše jako „křižovatku“ kulturních, obchodních a lidských cest, nežli ji označovat termínem „vstupní brána“, který v nás evokuje určitou jednosměrnost procesu přijímání zahraničních vlivů. Mluvíme-li o vztazích mezi Japonskem a zahraničím, musíme mít na vědomí, že se vždy jedná o vztah založený na reciprocitě.

Zaměříme-li se například na období 5.–8. století, které bývá z pohledu japonské historie všeobecně považováno za epochu intenzivního přejímání korejských a čínských vzorů, dojdeme k nezpochybnitelnému závěru, že oblast severního Kjúšú sehrála v tomto dlouhodobém procesu významnou roli zprostředkovatele zmíněného přejímání. Správní centrum v Dzaifu se svým majestátním komplexem budov *Kórokan* mělo za úkol reprezentovat moc a bohatství císařského dvora a ohromit členy zahraničních poselstev, kteří připlouvali do Japonska. „Západní hlavní město“, jak bylo Dzaifu přezdíváno, patřilo v daném období k nejvýznamnějším městům Japonska.

Jak jsme ovšem naznačili výše, měli bychom na klíčový význam severního Kjúšú v období 5.–8. století nahlížet z vícero různých perspektiv. Vzhledem k principu vzájemnosti diplomatických a kulturních vztahů nemůžeme opomenout roli, kterou

severní Kjúšú sehrálo v kontextu dějin Korejského poloostrova. Úzké vztahy mezi Japonskem a korejským královstvím Päkče daly vzniknout mnoha vzájemným interakcím, při nichž docházelo k mísení kultur obou zemí. Nemůžeme se tedy divit, že když došlo v roce 660 k vyvrácení Päkče silskými vojsky, mnoho obyvatel právě zaniklého království upřelo svůj zrak k japonským břehům. Severní Kjúšú nacházející se na druhé straně Cušimského průlivu se v následujících desetiletích stalo novým domovem pro bezpočet korejských imigrantů z různých společenských vrstev. Dovolíme si tedy tvrdit, že právě podobné události ilustrují mezinárodní význam severního Kjúšú.

Jako další příklad ilustrující důležitost severního Kjúšú z pohledu obyvatel pevninské Asie mohou být osudy čínských a korejských obchodníků, jejichž životy byly propojeny s přístavištěm v Hakatě. Jak jsme se dozvěděli ve čtvrté kapitole této práce, někteří z nich se na severu Kjúšú i usadili a ovládali zahraniční obchod s luxusním zbožím.

Na tomto místě by mohl možná někdo namítnout, že naše přirovnání severního Kjúšú k pověstné „křižovatce cest“ můžeme aplikovat v kontextu mezinárodních vztahů, avšak v případě socioekonomických vztahů v rámci čtyř hlavních japonských ostrovů se jedná o periférii. V japonských dějinách by se jistě našlo mnoho významných dvorských šlechticů, jako například v textu zmiňovaný Mičizane Sugawara, kteří by s daným tvrzením jistě souhlasili. Lidské dějiny ovšem netvoří pouze osudy příslušníků nejvyšší šlechty.

Připomeňme si třeba osudy hraničářů z řad *sakimori* a *fúšú*, pro které se pevnosti a strážní věže na pobřeží Kjúšú staly na dlouhá léta novým domovem. A co teprve hrdinní samurajové, kteří odhodlaně bránili hranice provincií severního Kjúšú a přilehlých ostrovů Iki a Cukuši před hordami mongolských válečníků. Ti všichni zde za sebou zanechali nesmazatelnou stopu – ať už v podobě teskných hraničářských písní zapsaných na tisících listech *Manjósú* či v podobě příběhů o statečnosti mužů, kteří padli v boji při obraně svého pána a své země.

Na závěr bychom chtěli poznamenat, že ať už se budeme v otázce interpretace mocenského postavení severního Kjúšú přiklánět k názoru Andrewa Cobbinga či dáme za pravdu verzi, kterou upřednostňuje autor této práce, nemůžeme pochybovat o tom, že oblast severního Kjúšú sehrála v dějinách východní Asie nezaměnitelnou roli.

Summary

The aim of this thesis is to describe and assess the development of Northern Kyushu's role in Japanese state from the beginnings of the Japanese culture until the end of Kamakura period (1185–1333). For its advantageous geological location, Northern Kyushu was an essential element in Japanese history. It was highly important while the diplomatic, cultural and business connections with the developed countries of China and Korean peninsula were being formed and arranged. These connections influenced the way the Japanese society has been formed in many ways. The observed changes in the development of Northern Kyushu's political status are introduced in this thesis in a broader space-time context, which helps the readers to familiarize themselves with the given issue.

Key words: Dazaifu, Japan, Kinai, Korean peninsula, Nihonshoki, Northern Kyushu, Wako

Seznam použité literatury

Primární zdroje:

Kodžiki: kronika dávného Japonska. 2., opr. vyd. Přeložil Karel FIALA. Praha: ExOriente, 2013. ISBN 978-80-905211-0-0.

Manjósú III. Deset tisíc listů ze starého Japonska. Přel. A. Líman. Praha: Brody, 2001. ISBN 978-80-86112-27-5.

O no YASUMARO a William George ASTON. *The Nihongi: Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697.* Lexington, KY: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013, 730 s. ISBN 978-1482071184.

Sekundární zdroje:

ADOLPHSON, Mikael S., Edward KAMENS a Stacie MATSUMOTO. *Heian Japan, centers and peripheries.* Honolulu: University of Hawai'i Press, 2007. ISBN 9780824830137.

AOKI Michiko Yamaguchi. *Records of wind and earth: a translation of Fudoki, with introduction and commentaries.* Ann Arbor, Mich.: Association for Asian Studies, 1997. ISBN 0-92430432-4.

BATTEN, Bruce Loyd. *Gateway to Japan: Hakata in war and peace, 500–1300.* Honolulu: University of Hawai'i Press, 2006. ISBN 9780824830298.

COBBING, Andrew. *Kyushu: Gateway to Japan.* Folkestone: Global Oriental, 2006. ISBN 9781905246182.

COBBING, Andrew. *Hakata: the cultural worlds of Northern Kyushu.* Leiden: Brill, 2013. ISBN 9789004243491.

CONLAN, Thomas D. *In Little Need of Divine Intervention: Takezaki Suenaga's Scrolls of the Mongol Invasions of Japan.* Ithaca: Cornell University - Cornell East Asia Series, 2010. ISBN 978-1885445131.

DELGANO James P. *Khubilai Khan's lost fleet: in search of a legendary armada.* Berkeley: University of California Press, 2008. ISBN 9780520259768.

ECKERT, Carter J. *Dějiny Koreje*. Přel. M. Bušková a kol. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny států. ISBN 80-7106-411-4.

HUDSON, Mark. Jomon period. In: LEVINSON, David a Karen CHRISTENSEN (ed.). *Encyclopedia of modern Asia*. New York: Charles Scribner's Sons, 2002. ISBN 0-684-80617-7.

ISHIKAWA Satomi. *Seeking the self: individualism and popular culture in Japan*. New York: Peter Lang, 2007. ISBN 9783039108749.

JANOŠ, Jiří. *Japonsko a Korea: dramatické susedství*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1503-7.

KIDDER Jr., Edward J. The earliest societies in Japan. In: Brown, Delmer (ed.). *The Cambridge history of Japan: Volume 1 The Ancient Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. ISBN 0-521-22352-0

KODAMA Kóta a Seičiró SENO. *Nagasaki ken no rekiši*. Tókjó: Jamakawa Šuppanša, 1998. ISBN 4-634-32420-2.

KODET, Roman. *Války samurajů: konflikty starého Japonska 1156–1877*. Praha: Epoque, 2015. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-7425-258-7.

KLÍMA, Tomáš. *Učebnice klasické japonštiny: Nihon koten bunpó kjókašo hen*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1885-2.

MASON, R. H. P. a J. G. CAIGER. *A history of Japan*. Rev. ed. Rutland, Vt.: C.E. Tuttle Co., 1997. ISBN 9780804820974.

REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Vyd. 2., dopl. Praha: Lidové noviny, 2006, 476 s. Dějiny států. ISBN 97880710651352.

TAKEMICU Makoto. *Kodžiki, Nihonšoki o širu džiten*. Šohan. Tókjó: Tókjódó Šuppan, 1999. ISBN 4-490-10526-6.

TAMURA Yoshirō a Jeffrey HUNTER. *Japanese Buddhism: a cultural history*. Tokyo: Kosei Pub. Co., 2000. ISBN 4-333-01684-3.

TOTMAN, Conrad D. *A history of Japan*. 2nd ed. Malden, Mass.: Blackwell Pub., 2004. ISBN 978-1405123594.

TSUNODA Ryūsaku a L. Carrington GOODRICH (ed.). *Japan in the Chinese Dynastic Histories: later Han through Ming dynasties*. South Pasadena: P. D. & Ione Perkins, 1951. ISBN 0879910763

YAMADA Nakaba. *Ghenkō The mongol Invasion of Japan*. London: Smith, Elder and Co., 1916. OCLC 459180149.

Internetové zdroje:

ARAJAMA Keiichi, ed. Šoku Nihongi: Kan dai jon. *Šoku Nihongi Asahi šinbunša hon* [online]. Tókjó: Asahi šinbunša, 1941 [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://www.j-texts.com/jodai/shoku4.html>

DICKINS, Victor F. The Origins of the Japanese State. *The English Historical Review* [online]. Oxford University Press, 1899, 14(54), 209–234 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/547654>

FRIDAY, Karl F. Teeth and Claws: Provincial Warriors and the Heian Court. In: *Monumenta Nipponica*, 43, 2. [online]. 1988 [cit. 2018-05-04]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2384742?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

KOYAMA Shuzo. Jomon subsistence and population. *Senri Ethnological Studies* [online]. 1978, (2), 1–65 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://doi.org/10.15021/00003473>

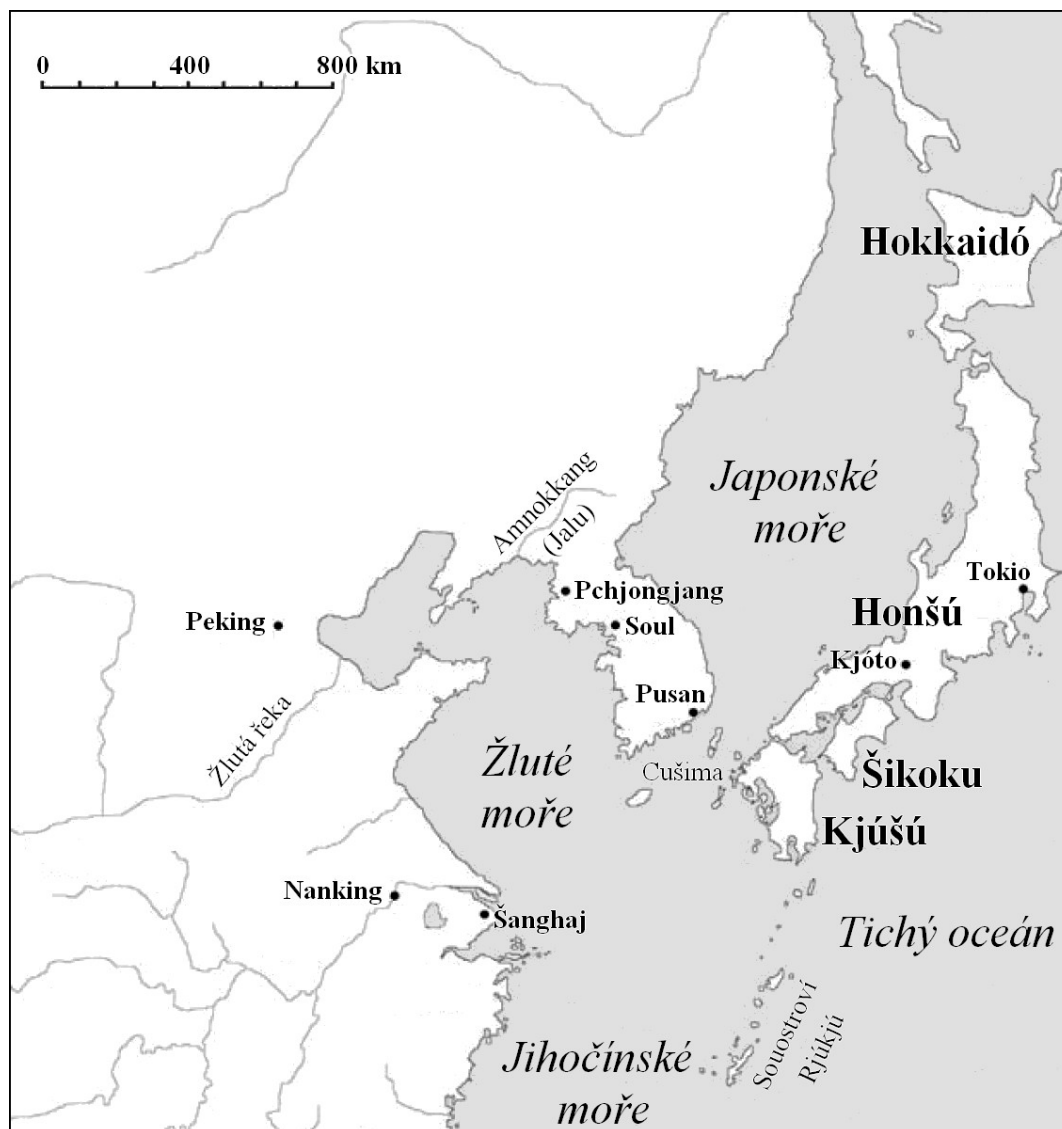
MIZUNO Yutaka. *Some Differences in the Images of 'Wall' in Japanese and European Languages* [online]. Kasugai, 1993 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://web.uri.edu/iaics/files/06-Yutaka-Mizuno.pdf>. Intercultural Communication Studies III Final thesis. Chubu University.

NORMILE, Dennis. Earlier Start for Japanese Rice Cultivation. In: *Science* [online]. Washington, DC: AAAS, 2003, 30. 5. 2003 [cit. 2018-05-11]. Dostupné z: <http://www.sciencemag.org/news/2003/05/earlier-start-japanese-rice-cultivation>

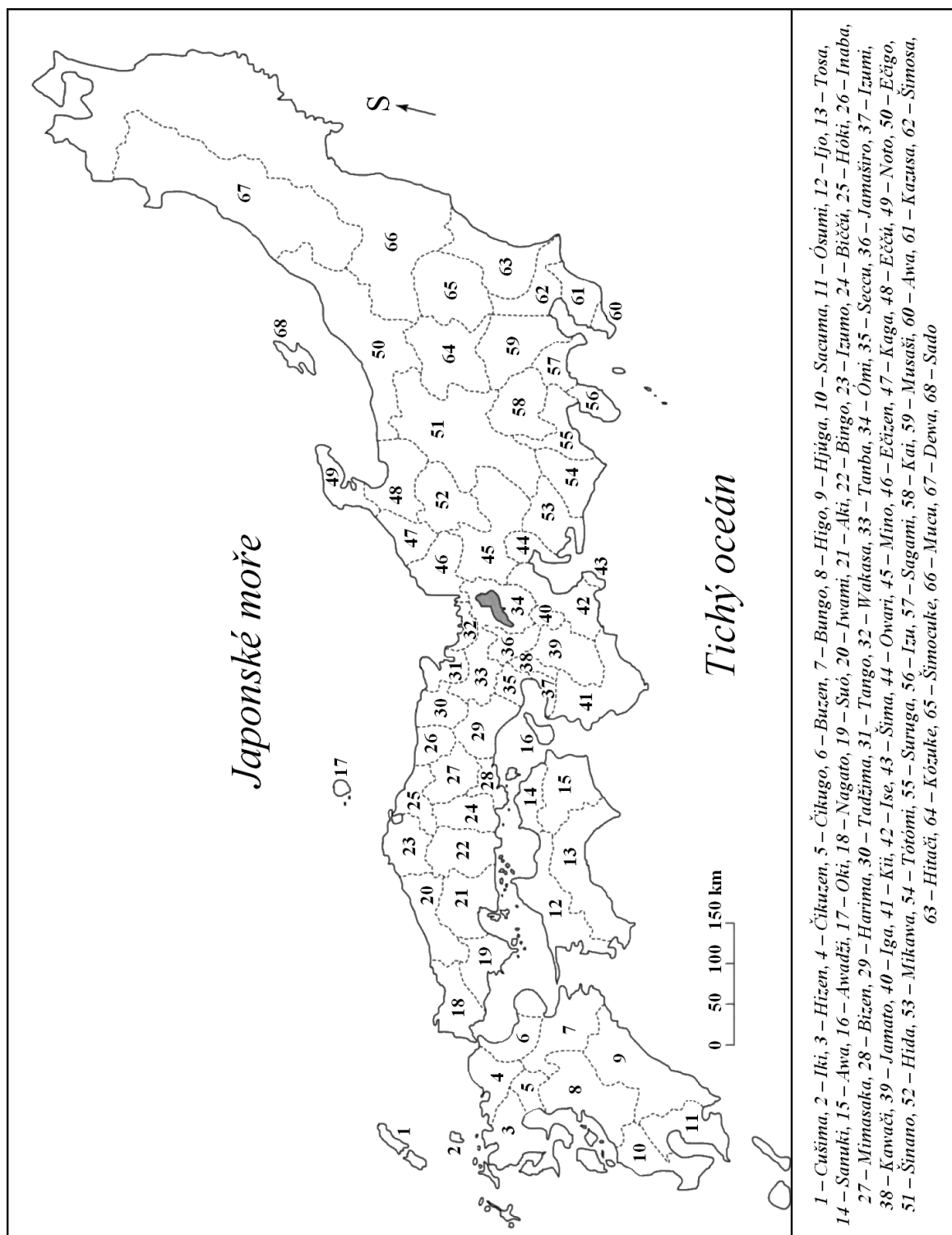
Seznam příloh

- Č. 1. Geografická poloha severního Kjúšú ve východní Asii (Podle Cobbing 2006)
- Č. 2. Japonsko v období Heian (Podle Klíma 2012)
- Č. 3. Hlavní magistrály spojující správní centra v Japonsku v 9. století (Podle Batten 2006)
- Č. 4. Kjúšú v 8. století (Podle Cobbing 2006)
- Č. 5. Kjúšú ve 12. století (Podle Cobbing 2006)
- Č. 6. Model vesnice Itazuke (období *Jajoi*)
- Č. 7. Glazurovaná keramika původem z Číny (9.–11. století)
- Č. 8. Glazurovaná čínská keramika (9.–11. století)
- Č. 9. Model lodi používané k přepravě poselstev mezi Japonskem a Čínou v 9. století
- Č. 10. Zmenšený model přístavu Hataka (13. století)
- Č. 11. Kamenný pomník nacházející se poblíž trosk *Kórokanu*
- Č. 12. Jmenný seznam japonských císařů vládnoucích do konce období Kamakura
- Č. 13. Jmenný seznam kamakurských šógunů
- Č. 14. Seznam dynastií vládnoucích v Číně do počátku 14. století
- Č. 15. Seznam dynastií vládnoucích na Korejském poloostrově do počátku 14. století

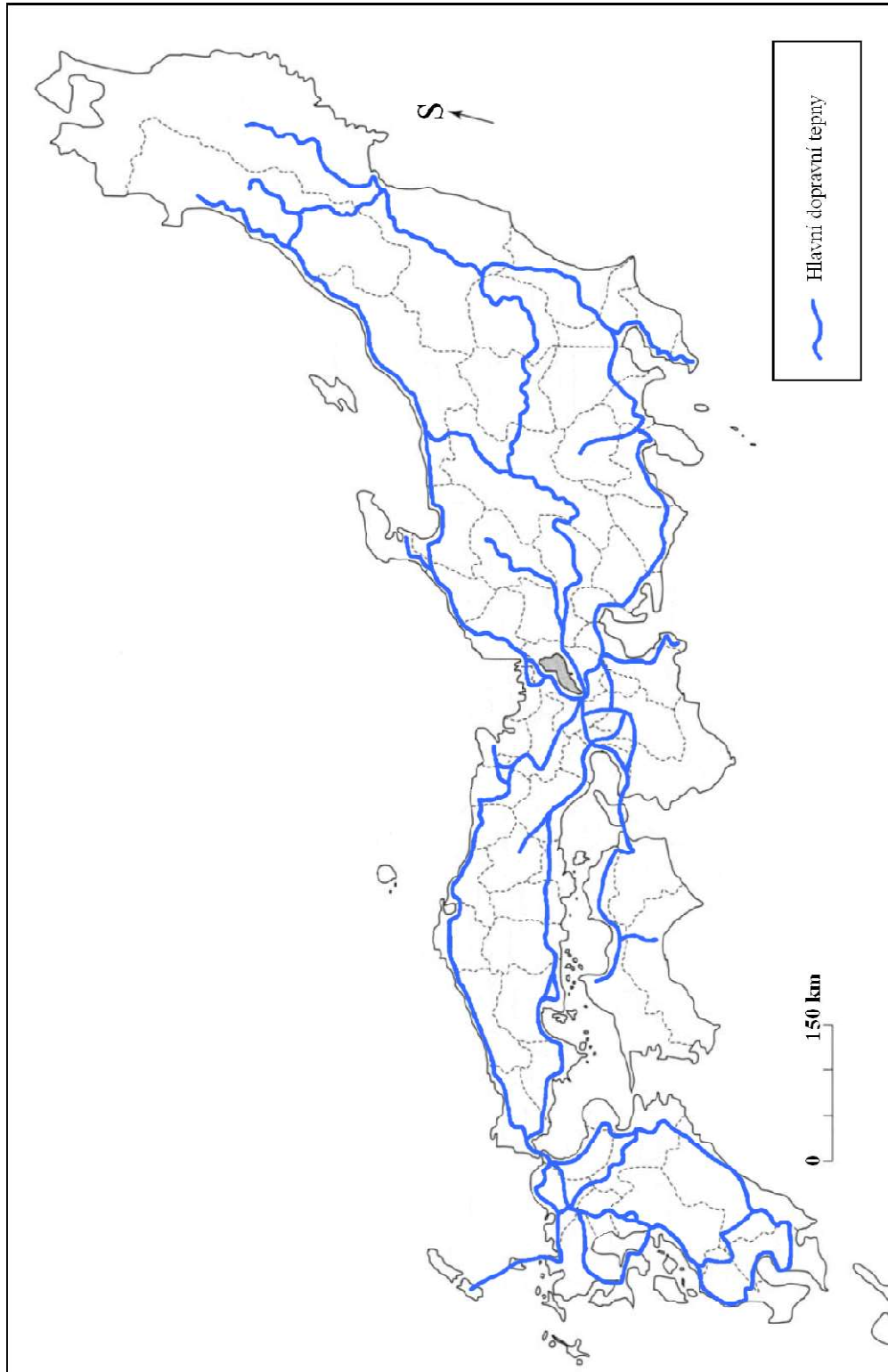
Přílohy

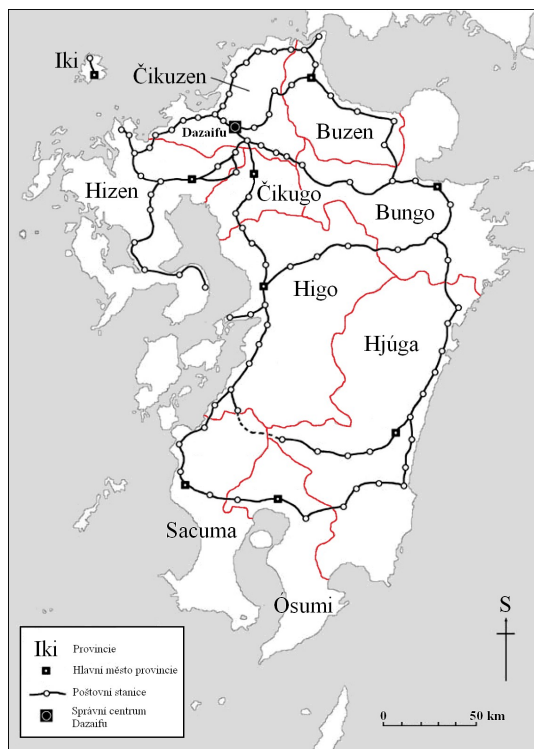
Č. 1. Geografická poloha severního Kjúšú ve východní Asii (Podle Cobbing 2006)

Č. 2. Japonsko v období Heian (Podle Klíma 2012)

Č. 3. Hlavní magistrály spojující správní centra v Japonsku v 9. století
(Podle Batten 2006)

Č. 4. Kjúšú v 8. století (Podle Cobbing 2006)

Č. 5. Kjúšú ve 12. století (Podle Cobbing 2006)

Č. 6. Model vesnice Itazuke (období *Jajoi*)

Č. 7. Glazurovaná keramika původem z Číny (9.–11. století)

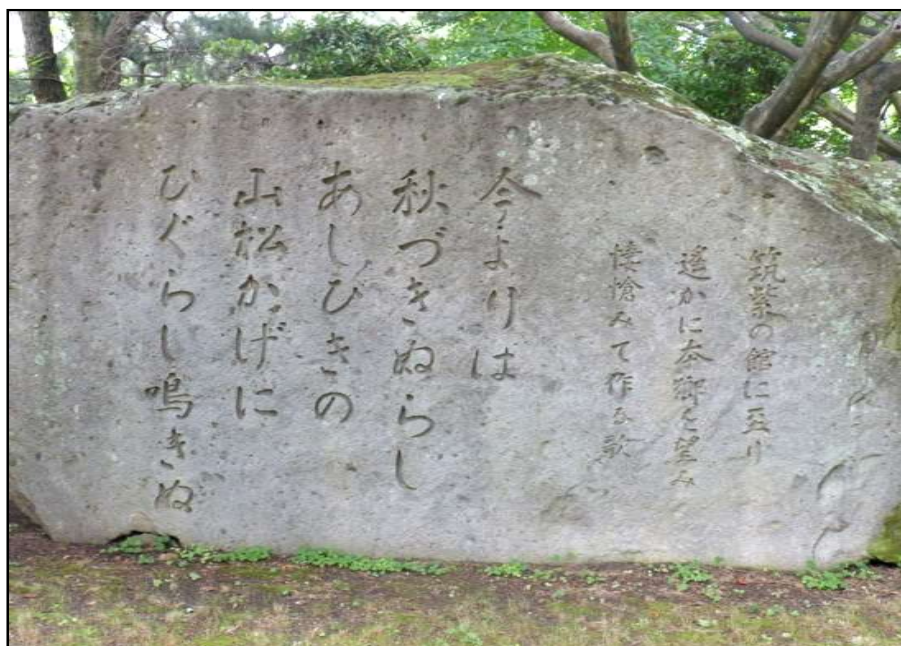
Č. 8. Glazurovaná čínská keramika (9.–11. století)

Č. 9. Model lodi používané k přepravě poselstev mezi Japonskem a Čínou v 9. století

Č. 10. Zmenšený model přístavu Hataka (13. století)

Č. 11. Kamenný pomník nacházející se poblíž trosek *Kórokanu*

Č. 12. Jmenný seznam japonských císařů vládnoucích do konce období Kamakura

Jméno císaře	Znaky	Životní data	Období vlády
Džinmu	神武天皇	711–585 př. n. l.	660–585 př. n. l.
Suisei	綏靖天皇	632–549 př. n. l.	581–549 př. n. l.
Annei	安寧天皇	577–510 př. n. l.	549–511 př. n. l.
Itoku	懿德天皇	553–477 př. n. l.	510–476 př. n. l.
Kóšó	孝昭天皇	506–393 př. n. l.	475–393 př. n. l.
Kóan	孝安天皇	427–291 př. n. l.	392–291 př. n. l.
Kórei	孝靈天皇	290–215 př. n. l.	290–215 př. n. l.
Kógen	孝元天皇	273–158 př. n. l.	214–158 př. n. l.
Kaika	開化天皇	208–98 př. n. l.	157–98 př. n. l.
Sudžin	崇神天皇	148–29 př. n. l.	97–30 př. n. l.
Suinin	垂仁天皇	69 př. n. l.–70 n. l.	29 př. n. l.–70 n. l.
Keikó	景行天皇	13 př. n. l.–130 n. l.	71–130 n. l.
Seimu	成務天皇	84–191 n. l.	131–191 n. l.
Čúai	仲哀天皇	149–200 n. l.	192–200 n. l.
Džingú	神功天皇	169–269 n. l.	201–269 n. l.
Ódžin	応神天皇	200–310 n. l.	270–310 n. l.
Nintoku	仁徳天皇	257–399 n. l.	313–399 n. l.
Ričú	履中天皇	336–405 n. l.	400–405 n. l.
Hanzei	反正天皇	336–410 n. l.	406–410 n. l.
Ingjó	允恭天皇	376–453 n. l.	411–453 n. l.
Ankó	安康天皇	401–456 n. l.	453–456 n. l.
Júrjaku	雄略天皇	418–479 n. l.	456–479 n. l.
Seinei	清寧天皇	444–484 n. l.	480–484 n. l.
Kenzó	顕宗天皇	450–487 n. l.	485–487 n. l.
Ninken	仁賢天皇	449–498 n. l.	488–498 n. l.
Burecu	武烈天皇	489–507 n. l.	498–506 n. l.
Keitai	継体天皇	450–531 n. l.	507–531 n. l.
Ankan	安閑天皇	466–536 n. l.	531–535 n. l.
Senka	宣化天皇	467–539 n. l.	535–539 n. l.
Kinmei	欽明天皇	509–571 n. l.	539–571 n. l.
Bitacu	敏達天皇	538–585 n. l.	572–585 n. l.
Jómei	用明天皇	540–587 n. l.	585–587 n. l.
Sušun	崇峻天皇	520–592 n. l.	587–592 n. l.
Suiko	推古天皇	554–628 n. l.	592–628 n. l.
Džomei	舒明天皇	593–641 n. l.	629–641 n. l.
Kógjoku	皇極天皇	594–661 n. l.	642–645 n. l.
Kótoku	孝徳天皇	596–654 n. l.	645–654 n. l.
Saimei	斉明天皇	594–661 n. l.	655–661 n. l.
Tendži	天智天皇	626–672 n. l.	661–672 n. l.

Kóbun	弘文天皇	648–672 n. l.	672 n. l.
Tenmu	天武天皇	631–686 n. l.	672–686 n. l.
Džitó	持統天皇	645–703 n. l.	686–697 n. l.
Monmu	文武天皇	683–707 n. l.	697–707 n. l.
Genmei	元明天皇	660–721 n. l.	707–715 n. l.
Genšó	元正天皇	683–748 n. l.	715–724 n. l.
Šómu	聖武天皇	701–756 n. l.	724–749 n. l.
Kóken	孝謙天皇	718–770 n. l.	749–758 n. l.
Džunnin	淳仁天皇	733–765 n. l.	758–764 n. l.
Šótoku	称徳天皇	718–770 n. l.	764–770 n. l.
Kónin	光仁天皇	709–782 n. l.	770–781 n. l.
Kanmu	桓武天皇	737–806 n. l.	781–806 n. l.
Heizei	平城天皇	773–824 n. l.	806–809 n. l.
Saga	嵯峨天皇	786–842 n. l.	809–823 n. l.
Džunna	淳和天皇	785–840 n. l.	823–833 n. l.
Ninmjó	仁明天皇	808–850 n. l.	833–850 n. l.
Montoku	文徳天皇	826–858 n. l.	850–858 n. l.
Seiwa	清和天皇	850–878 n. l.	858–876 n. l.
Józei	陽成天皇	869–949 n. l.	876–884 n. l.
Kókó	光孝天皇	830–887 n. l.	884–887 n. l.
Uda	宇多天皇	867–931 n. l.	887–897 n. l.
Daigo	醍醐天皇	885–930 n. l.	897–930 n. l.
Suzaku	朱雀天皇	923–952 n. l.	930–964 n. l.
Murakami	村上天皇	926–967 n. l.	964–967 n. l.
Reizei	冷泉天皇	950–1011 n. l.	967–969 n. l.
En`jú	円融天皇	959–991 n. l.	969–984 n. l.
Kazan	花山天皇	968–1008 n. l.	984–986 n. l.
Ičidžó	一条天皇	980–1011 n. l.	986–1011 n. l.
Sandžó	三条天皇	976–1017 n. l.	1011–1016 n. l.
Goičidžó	後一条天皇	1008–1036 n. l.	1016–1036 n. l.
Gosuzaku	後朱雀天皇	1009–1045 n. l.	1036–1045 n. l.
Goreizei	後冷泉天皇	1025–1068 n. l.	1045–1068 n. l.
Gosandžó	後三条天皇	1034–1073 n. l.	1068–1072 n. l.
Širakawa	白河天皇	1053–1129 n. l.	1072–1086 n. l.
Horikawa	堀河天皇	1079–1107 n. l.	1086–1107 n. l.
Toba	鳥羽天皇	1103–1156 n. l.	1107–1123 n. l.
Sutoku	崇徳天皇	1119–1164 n. l.	1123–1141 n. l.
Konoe	近衛天皇	1139–1155 n. l.	1141–1155 n. l.
Goširakawa	後白河天皇	1127–1192 n. l.	1155–1158 n. l.
Nidžó	二条天皇	1143–1165 n. l.	1158–1165 n. l.
Rokudžó	六条天皇	1164–1176 n. l.	1165–1168 n. l.

Takakura	高倉天皇	1161–1181 n. l.	1168–1180 n. l.
Antoku	安徳天皇	1178–1185 n. l.	1180–1183 n. l.
Gotoba	後鳥羽天皇	1180–1239 n. l.	1183–1198 n. l.
Cučimikado	土御門天皇	1196–1231 n. l.	1198–1210 n. l.
Džuntoku	順徳天皇	1197–1242 n. l.	1210–1221 n. l.
Čúkjó	仲恭天皇	1218–1234 n. l.	1221 n. l.
Gohorikawa	後堀河天皇	1212–1234 n. l.	1221–1232 n. l.
Šidžó	四条天皇	1231–1242 n. l.	1232–1242 n. l.
Gosaga	後嵯峨天皇	1220–1272 n. l.	1242–1246 n. l.
Gofukakusa	後深草天皇	1243–1304 n. l.	1246–1259 n. l.
Kamejama	龜山天皇	1249–1305 n. l.	1259–1274 n. l.
Gouda	後宇多天皇	1267–1324 n. l.	1274–1287 n. l.
Fušimi	伏見天皇	1265–1317 n. l.	1288–1298 n. l.
Gofušimi	後伏見天皇	1288–1336 n. l.	1298–1301 n. l.
Gonidžó	後二条天皇	1285–1308 n. l.	1301–1308 n. l.
Hanazono	花園天皇	1297–1348 n. l.	1308–1318 n. l.
Godaigo	後醍醐天皇	1288–1339 n. l.	1318–1339 n. l.

Č. 13. Jmenný seznam kamakurských šógunů

Jméno šóguna	Znaky	Životní data	Období vlády
Joritomo Minamoto	源頼朝	1147–1199 n. l.	1192–1199 n. l.
Joriie Minamoto	源頼家	1182–1204 n. l.	1202–1203 n. l.
Sanetomo Minamoto	源実朝	1192–1219 n. l.	1203–1219 n. l.
Joricune Kudžó	九条頼経	1218–1256 n. l.	1226–1244 n. l.
Joricugu Kudžó	九条頼嗣	1239–1256 n. l.	1244–1252 n. l.
Princ Munetaka	宗尊親王	1242–1274 n. l.	1252–1266 n. l.
Princ Korejasu	惟康親王	1264–1326 n. l.	1266–1289 n. l.
Princ Hisaaki	久明親王	1276–1328 n. l.	1289–1308 n. l.
Princ Morikuni	守邦親王	1301–1333 n. l.	1308–1333 n. l.

Č. 14. Seznam dynastií vládnoucích v Číně do počátku 14. století

Název dynastie		Letopočet
Legendární císařové Jao, Šun a Jü		4000–3000 př. n. l.
Sia		2100–1600 př. n. l.
Šang (Jin)		1600–1100 př. n. l.
Západní Čou		1100–771 př. n. l.
Východní Čou ¹⁶⁸		771–256 př. n. l.
Čchin		221–206 př. n. l.
Západní Chan		206 př. n. l.–8 n. l.
Sin		9–25 n. l.
Východní Chan		25–220 n. l.
Tři království:	Wej	220–265 n. l.
	Šu	221–263 n. l.
	Wu	222–264 n. l.
Západní Ťin		265–316 n. l.
Východní Ťin		317–420 n. l.
Jižní dynastie:	Sung (Liou-sung)	420–479 n. l.
	Čchi	479–502 n. l.
	Liang	502–557 n. l.
	Čchen	557–589 n. l.
	Pozdní Liang	555–587 n. l.
Severní dynastie:	Severní Wej (Toba)	386–534 n. l.
	Západní Wej	534–556 n. l.
	Východní Wej	534–550 n. l.
	Severní Čchi	550–577 n. l.
	Severní Čou	557–581 n. l.
Suej		581–618 n. l.
Tchang		618–907 n. l.
Pět dynastií:	Pozdní Liang	907–923 n. l.
	Pozdní Tchang	923–936 n. l.
	Pozdní Čchin	936–946 n. l.
	Pozdní Chan	947–950 n. l.
	Pozdní Čou	951–960 n. l.
Severní Sung		960–1127 n. l.
Jižní Sung		1127–1279 n. l.
Jüan (Mongolové)		1271–1368 n. l.

¹⁶⁸ Toto období se může dělit také na období Jara a Podzimu (770–476 př. n. l.) a období Válčících států (403–221 př. n. l.).

Č. 15. Seznam dynastií vládnoucích na Korejském poloostrově do počátku 14. století

Název dynastie	Letopočet
Starý Čoson (Ko Čoson)	2333–194 př. n. l.
Üman Čoson	194–108 př. n. l.
Kogurjó	37 př. n. l.–668 n. l.
Päkče	18 př. n. l.–660 n. l.
Silla	57 př. n. l.–935 n. l.
Parhä	698–926 n. l.
Korjo (dynastie Wang)	918–1392 n. l.